

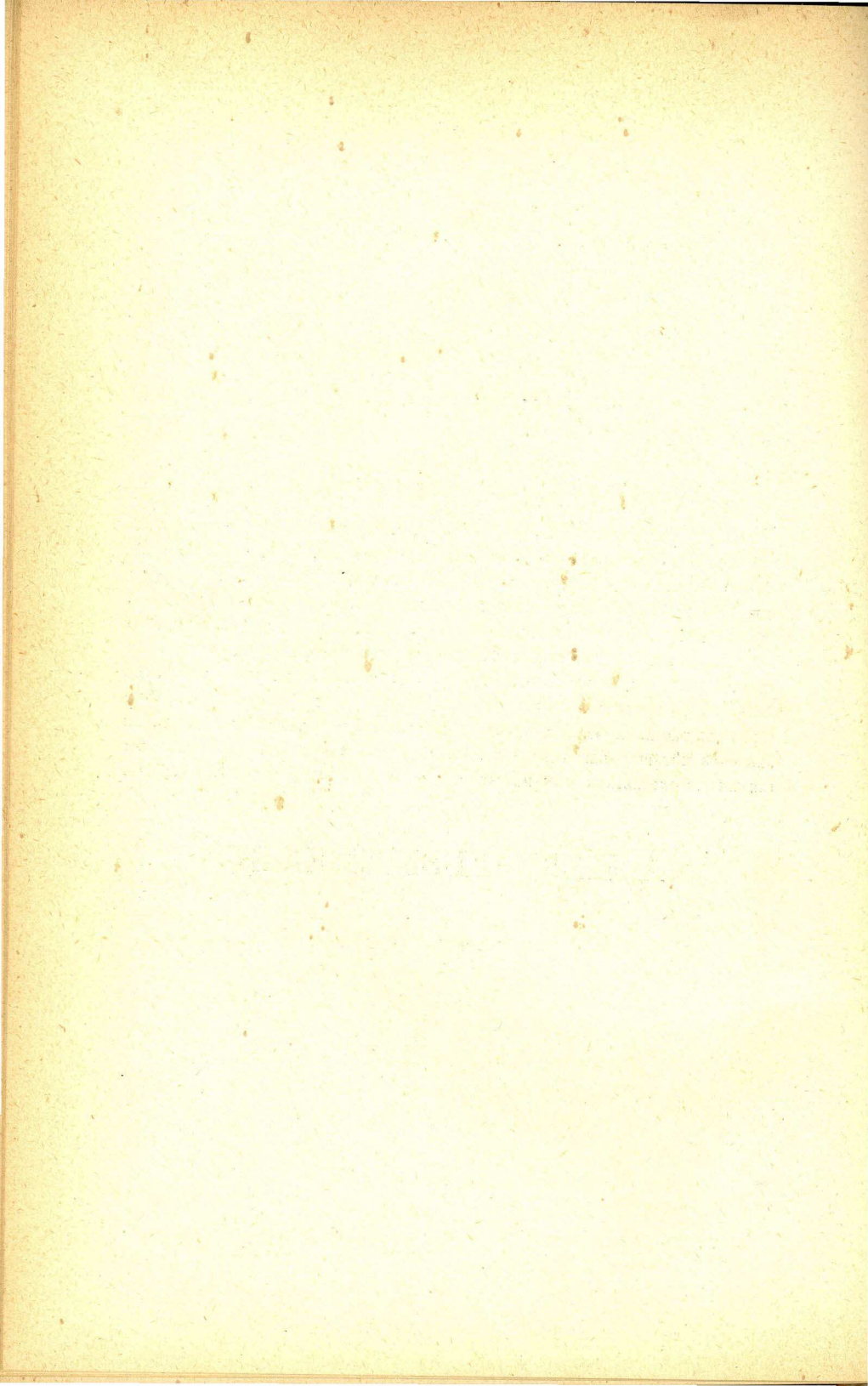
DEZEK UTÁN

PONORI THEWREWK EMIL.

BÖLCSESZETDOCTOR, A CLASSICA-PHILOLOGIA NY. R. TANÁRA, A CLASSICA-PHILOLOGIAI SEMINARIUM ÉS GÖRÖG PHILOLOGIAI MUZEUM IGAZGATÓJA, A M. TUD. AKADEMIA RENDES TAGJA S CLASSICA-PHILOLOGIAI BIZOTTSÁGÁNAK ELŐADÓJA, A BUDAPESTI PHILOLOGIAI TÁRSASÁG HUSZONKETTEDIK IZBEN ELNÖKE, A KISFALUDY-TÁRSASÁGNAK, AZ ANGOLORSZÁGI GYPSY LORE SOCIETYNAK, A M. KIR. TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULATNAK, A MAGYAR ZENEMIVELŐ TÁRSASÁGNAK RENDES TAGJA, A BERLINER GESELLSCHAFT FÜR DAS STUDIUM DER NEUEREN SPRACHEN LEVELEZŐ TAGJA, AZ ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETNEK S A BAJAI ÖNKÉPZŐKÖRNEK TISZTELETBÉLI TAGJA, A MAGYAR NÉPRAJZI TÁRSASÁGNAK VÁLASZTMÁNYI TAGJA, AZ ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁR-VIZSGÁLÓ BIZOTTSÁGNAK TAGJA, A KÖZÉPISKOLAI TANÁRKÉPZŐ-INTÉZETNEK TANÁRA STB. A BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KAR DECÁNJA,

A KARI JELENTÉSEKET

OLVASTA FEL.

I. A hittudományi kar jelentése.

Nagyságos tudomány-egyetemi Rector Úr!

A hittudományi karnál a folyó tanévre hirdetett pályázatok eredményéről van szerencsém a következőkben jelentést tenni:

I. A Pasquich-alapból 80 forinttal jutalmazandó eme pályatételre: „Mysteria fidei sunt supra non contra rationem humanam“ egy pályamunka érkezett be „Ad maiorem Dei gloriam“ jeligével. A bírálók egyező véleménye alapján a kar a jutalmat kiadni határozta. A felbontott jeligés levelkéből kitűnt, hogy a mű szerzője Timkó László IV. é. hittud.-hallgató.

II. A Pasquich-Fogarassy-alapból 80 forinttal díjazandó 2. sz. tételre: „Demonstretur matrimonium christianum esse verum N. L. sacramentum, divina institutione unum et indissolubile“ szintén egy dolgozat adatott be „Ketten egy testté lesznek“ jeligével, melyet a kar a bírálók véleménye alapján, a jutalomra méltónak ítelt. A fölbontott jeligés levelkéből nyertesen Hacska József Mihály IV. é. hittudomány-hallgató tűnt ki.

III. A Fogarassy-Dercsik-alapból 80 forinttal díjazandó 3. sz. pályatételre: „Adornetur dissertatio de eo, quid mores morumque scientia seu ethica revelationi divinae in acceptis habere debeat“ hasonlólag egy munka érkezett, „Uram az élet igéi vannak nálad“ jeligével. A bírálók ajánlatára a kar a jutalmat ezen pályázónak is oda ítélte. A fölbontott jeligés levelkéből kitűnt, hogy a mű szerzője Bándl Ervin IV. é. hittud.-hallgató.

A részletes bírálatok ./ alatt mellékelvék.

IV. A Szabó-féle alapítványi jutalmat, mely az egyházi szónoklatban leginkább kitűnő hittudomány-hallgatót illet, a

kar a szaktanár ajánlatára Glattfelder Gyula IV. é. hallgatónak ítélte oda.

V. A beiktatási díjakból a hittudományi kart illető jutalék, kari határozat folytán, könyvekben kiadandó szorgalmi jutalmakra lévén fordítandó, a kar ezen jutalmat Timkó László, Sebestyén József és Sebeszta Otto IV. é. hittud.-hallgatóknak ítélte oda.

VI. A Schopper-féle 40 forintos szorgalmi díjat a hittudományi kar, az orvosi kar ajánlatára, Guhr Mihály IV. é. orvostan-hallgatónak adományozta.

VII. A Bitá-féle jutalomdíjat a bölcsészeti kar ajánlatára a hittudományi kar Valló Albert IV. é. bölcsész-hallgatónak adományozta.

Van szerencsém egyúttal az ezen utóbbi két jutalomdíjért folyamodott orvostan- és bölcsészhallgatók kérvényeit mellékleteikkel együtt ide csatolva visszaszármaztatni.

Budapest, 1896 május 11-én.

Dr. BOGNÁR ISTVÁN,
e. i. dékán.

Birálatok.

Tekintetes hittudományi Kar!

A Pasquich-féle alaphól jutalmazandó a pályatételre: „Mysteria fidei sunt supra, non contra rationem“ beérkezett egy „Ad majorem Dei gloriam“ jeligés dolgozat, birálatával alulirottak bizatván meg, van szerencsénk ebbeli jelentésünket előterjeszteni. A 95 lapra terjedő, magyarul írt értekezés rövid előszó s bevezetéssel ezeket a cikkekét tartalmazza: az emberi megismerés; a hittitkok és az ész; a tudomány titkai; a bölcsélet titkai; az exact tudományok titkai; az absolut tudomány titkai; a hittitkok védelme.

Szerzője maga kijelenti azt a szempontot, a mit a tétel megfejtésében követett, midőn azt mondja, hogy dolgozata nem annyira theologiai, mint inkább vallásbölcséleti tanulmány jellegével bir; nem véve figyelembe a rationalistikus törekvéseknek katholikus formáját, mely nem a hittitkok

igazságát, hanem azoknak abszolút felfoghatlanságát tagadja. Holott ez a kath. forma nemcsak ebben nyilvánul, hanem abban is, hogy a hittitkok képtelen voltát, ellentmondásos természetét vitassa és bizonyítsa, a mint ezt a vatikáni zsinat Const. Dogmatica de Fide Cap. IV. de Fide et ratione, világosan előadja.

A pályatételnek ez a nem helyes s nem tüzetes felfogása okozta, hogy a kérdésnek tulajdonképeni tárgyára csak mellékesen vet ügyet nem a hittani mozzanatra helyezve a főszlyt s a dolgozat aránytalanúl nagyobb része csak a távolabb-ról összefüggő mellékkérdések megoldásával foglalkozik; miért is a pályakérdés nem tekinthető kellőkép megoldottnak.

Mindazáltal, minthogy jelzett alaki s tárgyi hiányok mellett a tartalmas dolgozatban becses anyag van nagy szorgalommal összegyűjtve s rendezve, a mi szerzőjének szép olvasottságáról s önálló gondolkozásáról tesz tanuságot s tudományos szempontból sok jót tartalmaz s így elismerésre méltónak véljük a kérdés megoldása iránt nyilvánult ama buzgóságot, mely az olvasót meggyőzni *iparkodik* arról, hogy nem a hittitkokat hívót ítéli el a józan ész, hanem a hitetlent: mindez lehetővé teszi, hogy a kitűzött összegnek kiadását a kérdés megfjtésére fordított szorgalom s tudományos fáradozás jutalmául ajánljuk.

Budapest, 1896 ápril 25-én.

Dr. BITA DEZSŐ.

Dr. RAPAICS RAYMOND.

Tekintetes Hittudományi Kar!

Erre az egyetemi pályatételre: „A keresztény házasság valódi szentség; isteni törvéynél fogva egy és fölbonthatatlan” egyetlen pályamunka érkezett, ezen jelígével: „Ketten egy testté lesznek. Mát. 19, 5.”: melynek elbírálásával alulírottak bizatván meg, van szerencsénk egyetértő véleményünket a következőkben a Tekintetes Kar elé terjesztetni.

A pályamunka 159 negyedréf írott lapra terjed, s szerzője a pályatételben kiemelt három cím alatt igyekezik meg-

oldani föladatát. Bevezetésül azonban — igen helyesen — a házasságról, mint természeti intézményről, is értekezik (9—39 lap.); munkája mindenik részében az újabb keletű irodalom idevágó termékei mellett, jelesebb forrásmunkákat is szorgalmasan fölhasználva.

Szerző fölfogása és ítélete — az ifjúságnak könnyen megbocsátható, némely túlzásoktól eltekintve — általában helyes és meggondolt; előadása világos és meleg; nyelvezete (az értekezés magyarul van írva) olyan tiszta, folyékony és szabatos, hogy a szerző ezért külön dicséretet is érdemel.

Mindezeknél fogva a jelzett pályamunka szerzőjének a jól megérdemelt jutalmat kiadni javasoljuk.

Kelt Budapesten, 1896. április 18-án.

DR. KISFALUDY BÉLA,
ny. r. tanár.

DR. ASCHENBRIER ANTAL,
ny. r. tanár.

Tekintetes Kar!

A Fogarasy-Dertsik-alapból 1895/6-ra kitűzve volt eme pályatételre: „Adornetur dissertatio de eo, quid mores morumque scientia seu ethica revelationi divinae in acceptis habere debeant“, — „Urám, az élet igéi vannak nálad“ jelige alatt beérkezett pályamunka, bemutatván Jézust, mint az erkölcsi világrend legmagasabb ideálját, négyes párhuzamban összehasonlítja a kereszténységben nyilvánuló isteni kinyilatkoztatás magasztos erkölcsi tartalmát először a keleti kultúrnépek erkölceinek vezéreszméivel, azután a görög philosophia eszmeáramlataival, majd a római szellem ethikai bölcselkedésével, végül az újabb és legújabb létküzdelem és haladás végczéltalan philosophiájának vergődéseivel, amaz ismeretes elv szerint: „Contraria iuxta se posita magis elucescunt“, nagy, általános vonásokban feltünteteti, hogy mily nagy világosságot és emelkedést nyert az emberiség erkölcsi gondolkozása és élete a Jézus személyében és személye által történt isteni kinyilatkoztatás által.

Bár igen kívánatos volna, hogy szerző a forrásokul használt nem theologus szerzők szavajárása által kevésbbé hagyta volna a maga theologus eszejárását befolyásoltatni, vagyis habár jobb lett volna, hogyha szerző munkájában több theológiát és kevesebb kultúr-történelmet fejtett volna ki: mindazonáltal, néhány helytelen szóhasználás és egy-két erős kritikát kihívó elejtett mondás leszámításával, szerző erős tehetséggel és dicséretes szorgalommal, figyelemreméltó munkát végzett, miért is neki, buzdításul a további törekvésre, a pályadíjat kiadhatónak véljük.

Budapesten, 1896 május hó 8-án.

DR. BREZNAY BÉLA,
ny. r. tanár, bíráló.

DR. KANYORSZKY GYÖRGY,
ny. r. tanár, bíráló.

II. A jog- és államtudományi kar jelentése.

Nagyságos Rector Úr!

A folyó 1895/6. tanévre kitűzött pályakérdésekre beérkezett s. Nagyságod részéről 1430/1895/6. sz. a. karunkhoz áttett pályamunkákra vonatkozólag az alólírott jog- és államtudományi kar jelentését a következőkben terjeszti elő.

A kar kebelbeli elintézése alá tartozó pályázati ügyekkel folyó május havi IX. rendes ülésében foglalkozott. *A pályázat eredménye a következő:*

1. A római jogi pályázat (A római tanok a szerződésekről, stb.) határideje (1897. évi márczius 31) le nem járván, e pályázat az 1896/7. tanévre is kiíratik.

2. A magyar jogtörténeti pályázatra (A fiúsítás intézményének fejlődése), melyre jutalmúl a Pasquich-alapból 140 frt tűzetett, két pályamunka érkezett, melyek elseje „Tempora mutantur legesque in illis“, másika „Megkérem a királyt stb.“ jeligével. Bírálók dr. Hajnik Imre és dr. Timon Ákos voltak

s bírálataikhoz képest a pályadíj egyik pályázónak sem volt odaitélhető. A felbontatlan maradt jeligés leveleket elégettük.

3. Az egyházjogi pályázatra (Az egyházi házasság vonatkozása a polgári házassághoz, különösen a házasságkötés módját illetőleg), melyre jutalmúl a Pasquich-alapból 140 forint (kétszeres díj) volt kitűzve, egy pályamunka érkezett a következő jeligével: „Die (quoad ius Canonicum) si statutum sit stb.“

A pályamunkát dr. Antal Gyula és dr. Sághy Gyula ny. r. tanárok bírálták, kik a jutalmat kiadhatónak nem találták. A jeligés levelet felbontatlanul elégettük.

A kar, habár a pályázat már másodízben eredménytelen, indokoltnak találta, hogy a pályatétel a jövő tanévre újból kiírassék és pedig háromszoros (210 forint) díjjal.

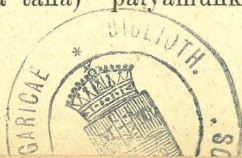
4. A jogbölcészeti pályázatra (Adassanak elő az örökjogra vonatkozó természetjogi és jogbölcészeti elméletek, melyre jutalmúl a Pauler-féle alapból 100 frt tűzetett ki, egy pályamunka érkezett a következő jeligével: Viribus unitis.

A pályamunka bírálatra dr. Schnierer Aladár és dr. Herczegh Mihály ny. r. tanároknak adatott ki, kik a pályamunkát jutalomra érdemesnek találták. A jeligés levél felbontatván kitűnt, hogy annak szerzője Székely Farkas, II. éves joghallgató.

5. A magyar magánjogi pályázatra (Kijelölendők s rendszeres keretben megvilágosítandók Werbőczy Hármaskönyvének ama nevezetesebb pontjai, a melyek s a miként azok akár közvetlenül, akár szokásjogi átalakulattal hazai magánjogunk terén mai nap még életben vannak), melyre a Senger Katalin-féle alapból 260 frt jutalom tűzetett ki, egy pályamunka érkezett, a Hármaskönyv Prologusa I. címéből vett jeligével: Az igazság mindenkinek saját jogát megadó állandó és örökös akarata.

A pályamunka bírálói dr. Zsögöd Benő és dr. Herczegh Mihály ny. r. tanárok voltak, kiknek egyike sem találta a jutalmat kiadandónak. A felbontatlan maradt jeligés levelet elégettük.

6. A polgári törvénykezés köréből vett pályázatra (Fejlessék ki a contumacia tana) pályamunka nem érkezett.

7. A magyar közjogi pályázatra (A ministeri kormányzat és felelősség intézményének fejlődése és jelenlegi állása általában és a magyar közjog szerint), melyre jutalmúl a Schwartner-alapból 360 frt tüzetett, egy pályamunka: „Rabok legyünk vagy szabadok, ez a kérdés válaszszatok“ jeligével.

A munkát dr. Lechner Agoston és dr. Földes Béla ny. r. tanárok bírálták, kik a jutalmat kiadhatónak nem találták. A felbontatlan maradt jeligés levelet elégettük.

8. A közgazdasági pályázatra (Smith Ádám rendszere s ennek bölcséleti alapja), melynek jutalma a Pasquich-alapból 70 frt, hat pályamunka érkezett a következő jeligék alatt:

1. The various appearances stb.
2. Tanárainmnak írok stb.
3. „1776“.
4. Smith műve a legjelentősebb könyv stb.
5. Ont revient toujours.
6. The annual labour stb.

A pályamunkákat dr. Földes Béla és dr. Láng Lajos ny. r. tanárok bíralták s egyező értelemmel 6. számú pályamunkát találták a jutalomra érdemesnek. A jeligés levelet felbontottuk s kitünt, hogy a pályamunkát *Navratil Ákos harmadéves joghallgató írta.*

9. Az államgazdaságtani pályázatra (Fejtsenek ki az államháztartás alaki rendjének biztosítására irányuló intézmények, kiterjeszkedve a nevezetesebb európai államokban fennálló rendszerekre) melynek jutalma Pasquich-alapból 70 frt, egy pályamunka érkezett „La première regle stb.“ jeligével. Dr. Mariska Vilmos és dr. Földes Béla ny. r. tanárok bíralták. Mindketten a pályamunkát a jutalomdíj elnyerésére teljesen méltónak találták. A felbontott jeligés levélből kitünt, hogy annak szerzője *Lukács Bernát, harmadéves joghallgató.*

Végül jelentjük, hogy a Kautz-féle alapítvány kamataiból: Csekő Béla harmadéves és Urbach Lajos negyedéves joghallgató szorgalmi díjképen 60—60 forintot nyertek.

KOVÁCS GYULA,

a jog- és államtudományi kar e. i. dekánja.

Tekintetes Jog- és Államtudományi Kar!

A Pasquich-alapból a f. 1895/6-ik tanévre kitűzött 140 frtos jutalomkérdésre: „Adassék elő a fiúsítás intézményének fejlődése“ két pályamunka érkezett be. Az egyik, az I. számú, e jeligével: „Tempora mutantur legesque in illis“ van ellátva, míg a II. számú pályamű jeligéjét Arany János „Losonezy István“ című költeményéből vette.

Az I. számú pályamunka szerzője némi bevezetés után szól a nők örökösdéséről hazánkban Nagy Lajosig és az ősiség behozataláról; a másodikban a fiúsítás intézményéről és a harmadikban az ősiség és a vele kapcsolatos fiúsítás intézményének megszűnéséről, összesen alig egy nyomtatott ívnyi térjedelemben, mely értekezéséhez okmánytárainkból egy-két okmányt csatol mellékletül. Látni való, hogy e munka inkább a fiúsítás intézménye előzményeivel, mintsem magával a fiúsítással foglalkozik. A fiúsítást csakis abban a fejlődési stádiumban, melyben az a Hármaskönyv idejében volt, tárgyalja és azt is igen fogytékosan teszi; a fiúsítás intézményének sem ezt megelőző, sem pedig azt követő korára nem terjeszkedik ki. Fejtegetései, melyeknél az okmányi adatok csak igen csekély mértékben értékesítvék, inkább csak általános körben mozognak, magának az intézménynek lényegét nem érintik, a külföldi hason viszonyokra pedig semmi tekintettel sincsenek.

Jóval több szorgalom- és tanulmányról tanuskodik a II. számú, Arany Jánostól vett jeligével ellátott dolgozat. Ez fejtegetéseit már nem pusztán a törvényekre alapítja, hanem egy-némely okmánytárunk adatait is felhasználja, sőt egynehány oklevelet az országos levéltárból is. De az ő fejtegetéseinek is súlya az Árpádkori örökösdésre van fektetve, melynek a fiúsítás intézménye szempontjából annyiban tulajdonít fontosságot, hogy a későbbi Árpádkorszak végrendeleti engedélyeiben látja a fiúsítás intézményének kezdetét. Az Anjou- és Zsigmondkorra vonatkozólag meglehetősen ismerteti az idevágó okiratokat, azonban nem vonja le azokból a jogi következtetéseket, és azért az intézményről összefüggő képet nem nyújt. A Zsigmond utáni korszakból már csak a Hármaskönyvben foglaltakat említi fel egyszerűen, minden közelebbi jogi fejtegetést mellőzve.

Egy értekezés szerzője sem adja tehát a fiúsítás fejlődésének összefüggő képét és különösen nem fejti ki, hogy mikép illeszkedett az be véglegesen adományrendszerünkbe és mikép lett az a királyok pusztá kegyelmi tényéből a magyar jog egyik szabatosan körülírt intézményévé, valamint ő sem tárgyalja a fiúsítást kapcsolatában a külföldi jogokkal.

E hiányok miatt, habár a II. számú munka szerzőjének törekvése dicséretes, a pályadíjat részére sem véljük kiadhatónak.

Budapest, 1896 május 1.

DR. HAJNIK IMRE

DR. TIMON ÁKOS.

Pályázati jelentés a 10-ik számú kérdésről.

A magyar közjogból és a politikából következő pályakérdés volt a 10-ik szám alatt, most már másodszor kitűzve: „A ministeri kormányzat és felelősség intézményének fejlődése és jelenlegi állása általán és a magyar közjog szerint. Jutalma a Schvartner alapból 360 forint.” — A jutalomtételre, a pályázati szabályok szerint versenyezhetett bárki, nemcsak egyetemi hallgató. E pályázat tehát mind a pályázók körére, mind a díj nagyságára való tekintettel, a legnagyobbak közé tartozott.

Beérkezett egy pályamű: „Rabok legyünk vagy szabadok”; „Ez a kérdés, válaszszatok” jeligével. A pályamű kis negyedrét 220 lapra terjed, és alakilag a szabályoknak megfelel.

Rendszeres felosztással nem bír; noha már maga a kérdés azt három részre osztja, t. i. a ministeri kormányzat és felelősség kifejlődésére általán; annak jelenlegi állására általán; és annak kifejlődésére s jelenlegi állására, a magyar közjog szerint. Értekező tulajdonképen semmi külső felosztást nem ad, hanem folytonosan, úgyszólván, megszakítás nélkül ír; csak a papír felső szélén alkalmazott római számokkal jelezvén, hogy most más tárgyra tér át. Ily jelzés van 28; a tartalom-jegyzékben, a mű végén, azonban 41 szakaszt külön-

böztet meg különböző címek alatt. Kitűnik ebből, hogy a tartalomjegyzéknek s magának a műnek külsőleg megkülönböztetett szakaszai nem egybehangzók; a mi annál sajátosabb, mert sem az egyik, sem a másik sorozat sincs indokolva. A szakaszok között van ugyan némi kapcsolat, de csak discursive, nem pedig valamely felállított rendszeres terv szerves összeköttetése gyanánt. Ennélfogva azt kell constataálnunk, hogy a szigorú tudományos rendszer és módszer hiányzik az értekezésben.

A tartalomjegyzék szakaszjelölését vévén alapúl, azt találjuk, hogy 16 szakaszban (61 lapon) csak bevezetést ad, és csak a XVII-ik szakaszban tér a felelős ministeri kormányzatnak kifejlődési történetére Angliában. E bevezetés nem történeti, hanem inkább állambölcseleti, s szintén inkább discursiv s nem rendszeres kifejtése valamely alapvető fogásnak. Így szól az I—VIII-ik szakaszban: a francia forradalom három vezérszaváról; a közügyek intézésére szükséges erélyről; a hivatalnoki állások állandóságának kérdéséről; a központi hatalom természetének különbségéről hartzias és szabad országokban; a főhatalomnak hármias felosztásáról; az országgyűlés, a ministerium s az államfő viszonyáról. Áttér azután a IX., X., XI., XII., XIII., XIV. és XV. szakaszban a felelősségre, és szól a választók, a képviselők, a főrendiházi tagok felelősségéről; a képviselőházzal s annak ellensúlyozásáról; az államfő hivatásáról; a ministerium rendeltetéséről a képviselőház és az államfő ellenkező érdekeinek összeegyeztetése dolgában; és végre a kormányzó hatalom önállóságának és felelősségének kapcsolatos fejlődéséről. Mindezekről igen értelmesen disserál, Constant Benjamin elméletét vévén fejtegetései alapjául. A XVII-ik szakaszban reátér a kérdésnek történeti részére, de ezzel igen röviden végez; tulajdonképen úgy, hogy egy két történeti esemény megemlítésén kívül Macauley történeti munkájából egy hosszú, 19 lapra terjedő idézetet beiktat; a felelős ministeriumnak alakulásáról III. Vilmos alatt.

A mi ugyan, mint Macauley eszmejárása és előadása, igen jeles, de sajátos eljárást képez egy pályamű szerkesz-

tésében; és végre is még sem foglalja magában a történeti fejlődés menetét.

Anglián kívül más országgal nem foglalkozik; a mi sajátosság ellentét a mult évi pályázat eredményéhez képest. Tavaly t. i. az ugyanezen kérdésre beérkezett pályaművek túlnyomóan foglalkoztak a történeti fejlődéssel, kiterjedvén e tekintetben Anglián kívül más országokra is.

Szól azután a XIX-ik szakaszban a ministerium felelősségének hatásáról az államfő felelősségére; és csak akkor tér át a kérdés második részére, t. i. az intézmény jelenlegi állására, fejtegetvén a jogi és politikai felelősséget a XX., XXI., XXII., XXIII., XXIV. és XXV-ik szakaszban. A XXVI-ik szakaszban a parlamentaris kormányzat előnyeiről s hátrányairól értekezik; a XXVII. és XXVIII-ik szakaszban pedig a ministeri kormányzatnak a közigazgatás központosítására való hatásáról; a tisztviselők alárendeltségéről és az ez elleni óvszerről, a közigazgatási biráskodásról.

Tárgyalja végül a XXIX-ik szakaszban az államfő helyzetét a parlamentaris alkotmányokban. Mind e szakaszok szintén Constant Benjamin elméletére vannak alapítva, és az általánosan elterjedt angol alkotmányos felfogás szerint értelmesen és helyesen szerkesztve; noha a közigazgatási hivatalnokok viszonyát a ministeriumhoz nem fejt ki helyesen.

A XXX-ik szakaszban (a 161-ik lapon) áttér azután a magyar történetre és jogra. A kérdés ezen részéről még 12 szakaszt ad 59 lapon. Kezdi a vérszerződésen, megemlíti az aranybulla ellenállási jogát, a főtisztviselők és királyi tanácsosok felelősségére vonatkozó törvények némelyikét, így az 1231-ik s az 1298-ik törvényeket. De jogtörténeti fejtegetéseit csakhamar bevégi s noha a jelenleg divatos hivatkozást e törvényekkel kevésbé üzi, mint sok más közjogi író; mégsem fogja fel helyesebben azok jelentőségét; úgy hogy ebbeli történeti fejtegetései azokkal együtt, melyeket a jelenlegi magyar közjog előadása közben tesz: nem bizonyítják különös jártasságát a magyar jogtörténetben.

A XXX., XXXI. és XXXII-ik szakaszban átmegy az u. n. szent-korona tanára, melyet azonban nem fejt ki

teljesen; hanem inkább csak azon oldaláról, mely a „totum corpus sacrae coronae“ mondásban jut kifejezésre; és e hasonlatot, hogy t. i. a király a szent-koronának vagyis az államnak feje, a nemesek meg tagjai, a túlzásig viszi. Szól a nádorispáni hivatalról s noha kissé többet mond e fontos intézményről mint a divatos közjogi értekezések szoktak, még sem teszi e vizsgálódását a kellő beható értelemmel; a mennyiben a nádor letételét a király által az országgyűlés kérére, szinte még a legújabb ideig fennálló intézménynek tekinti.

Nincs szerencsésen formulázva s inkább az általános politikai elméletet követi, mint a különös magyar közjogot, a XXXIII-ik szakaszban fejtegetett az az állítása, hogy a kormány önálló az államfővel szemben. Kifogás alá esik szintén és ki nem merítő, a mit a ministerek ellenjegyzési köréről mond, különösen az ő Felsége személye körüli ministert illetőleg. Elégtelen, sőt részben hibás, a mit a horvát minister hatásköréről s állásáról megjegyez a XXXIV-ik szakaszban.

Így kifogás alá esik a magyar közjog alapján, a mit a király, az országgyűlés és a ministerium jogáról mond egy mással szemben. Így mindig a király *veto*-jogáról szól, míg a magyar közjog csak szentesítési jogot ismer; s azt állítja, hogy az országgyűlés ellensúlyozhatja a király *veto* jogát az által, hogy azokat a ministereket, kik a királynak a szentesítést megtagadó rendeletét ellenjegyezték, felelősségre vonja; a mely kényes kérdés sokkal behatóbb tárgyalást igényelne. Szintén ki nem merítő és inkább általános politikai elmélet, a mit a ministerek politikai felelősségéről mond, a XXXVI-ik szakaszban. A jogi felelősséget pedig egy hosszú, 5 lapra terjedő idézettel tárgyalja a Lechner-féle közjogi jegyzetekből; és mégsem fejt ki a kérdést kimerítően, noha, ha mindazt reprodukálja, a mit e jegyzetekből — közjogi és közigazgatásiakból — meríthetett volna, azt jóval nagyobb mértékben megteheti. A közös ministerek felelősségéről értelmesen szól, de ismét nem eléggé behatóan, kivált azok politikai felelősségéről a XXXVIII-ik szakaszban. A XXXIX-ik szakaszban kifejti azután a parlamentarismus kihatását a vármegyére; a XXXX-dik szakaszban pedig a közigazgatási

biróságokról szól. E fejtegetései szintén nem sikerültek teljesen. Így a közigazgatási bíráskodásban főleg a királyi tisztviselők védelmét keresi a kormánynyal szemben, holott ez intézménynek tulajdonképeni rendeltetése más. Végre szól a XLI-dik szakaszban a király felelősségéről nem szerencsés felfogással s részben helytelenül.

Van még egy XLII-dik szakasz is, a melyben a forrásokat felsorolja, azaz: azokat a munkákat, a melyekből tanulmányait merítette. E munkák sora igen tekintélyes; miután azonban a szövegben csak némelyikből idéz, nem igen lehet feltenni, hogy azokat mind most ezen értekezése ötletéből áttanulmányozta volna.

Ezek után bírálatomat úgy foghatom össze, hogy a pályamű a kérdés első részét, t. i. a ministeri kormányzat és felelősség kifejlődése kérdését általán — elhanyagolta; és e tekintetben sajnosan üt el a mult évi ebbeli pályaművektől; a második részét azonban, t. i. az intézmény jelenlegi állását általán, vagy is a politikai elméletet: igaz hogy tudományos rendszer és szigorú módszer nélkül — de mégis helyesen és értelmesen fejti ki, és e részben nem közönséges tehetséget és tanulmányt tanusít; úgy, hogy ez a rész magában kétségtelenül dicséretet érdemel. A kérdés harmadik része azonban, t. i. az intézmény kifejlődése és jelenlegi állása a magyar közjogban, ismét gyengén van megoldva; mert habár itt is sok helyt értelmesen ír, még sem mutat akár a magyar jogtörténetben, akár a magyar közjogban annyi jártasságot, a mennyi művének dicsérettel való kitüntetésére megkívátnának. Habár tehát a pályamű egyik része megdicsérhető, s habár az egész annyi értelmet mutat, hogy feltehető, miszerint szerző behatóbb tanulmányával és megfeszítettebb munkával a mostani műnél, mely kissé gyorsan dolgozottnak látszik, jelesebbet tudott volna előállítani: még sem lehet azt úgy, a hogy előttünk fekszik, akár a díj odaítélésével, akár csak különös dicsérettel kitüntetni.

Budapest, 1896 április hó 28-án.

Dr. LECHNER ÁGOSTON.
Dr. FÖLDES BÉLA.

Tekintetes Jog- és Államtudományi Kar!

A budapesti kir. tudomány-egyetem jog- s államtudományi kar által az 1895/6. tanévre kitűzött azon pályakérdésre: „Adassanak elő az örökjogra vonatkozó természetjogi és jogbölcséleti elméletek” — egyetlenegy pályamű érkezett be, azon jelige alatt: „Viribus unitis”.

Tisztelettel alólirott a Tekintetes Karnak 1723/896. sz. alatt kelt határozatával e pályamű bírálatára felhivatván, van szerencsém bírálójelentésemet a Tekintetes Kar elé terjeszteni:

Szerző 87 sűrűen írott lapra terjedő értekezésében, egy rövidebb történelmi bevezetés előrebocsátásával, sorban ismerteti legelőször azoknak az íróknak véleményeit, kik az örökösödési jog természetjogi alapját elismervén, e jogintézményt úgy tekintik, mint a társadalmi élet helyes berendezésének egyik nélkülözhetlen alapfeltételét. Az örökjogot védő elméletek közül ismerteti: *Grotius*, *Leibnitz*, *Hegel*, *Stahl*, *Alrens*, *Röder* és *Baron*-nak idevonatkozó véleményeit. A francia s az angol irodalom mellőzése miatt szerző egyrészt az idő rövidségével, másrészt pedig és főleg azzal mentegetődzik, hogy több forrást felhasználni reá nézve ez idő szerint lehetetlen vala.

Kant és *Fichte* örökösödési elméletét szerző egy külön fejezetben tárgyalja, mit azzal indokol, hogy e bölcészek az örökösödési jogintézményt csak részben és csak bizonyos feltételek (fictiok) alapján ismerik el, s így sem az öröklés feltétlen védői, sem annak nyílt ellenei közé nem tartoznak.

Az értekezés negyedik részében az örökjogot tagadó írók véleményeit regisztrálja, s e felsorolást helyes kiválasztás szerint *Bauer Antallal* kezdi, ki a legconcisabb modorban terjeszti elő azokat a formalistikus érveket, melyek az objectiv léttől teljesen elvonatkozó, egyoldalúan individualistikus eszjog szempontjából az örökösödés jogintézménye ellen felhozhatók. Bauer elméletével egy kategóriába helyezi szerző *Gross Henrik* tanát, mely szintén az örökjogot mindkét alakjában feltétlenül elveti. — Mérsékeltebb álláspontra helyezkednek *Rottek*, *Snell* és *Schilling*, kiknek elméletei úgy tűnnek elő,

mint a tényleges viszonyokkal való megalkuvásnak eredményei, a mennyiben mindezek, habár az észjog formalistikus alapelveihez képest az örökjogot elvileg igazolhatónak ők sem tartják, a czélszerűség s méltányosság szempontjából mindazonáltal szükségét elismerik.

Nemcsak az abstract észjogi theoria követői vonják kétségbe az örökösödési jog létalapját, hanem ennél veszélyesebb támadásnak van ezen intézmény a socialisták és communisták részéről kitéve. Ezen doctrina törekvése a vagyoni ellentétek kiegyenlítésére irányulván, követői az örökösödést oly intézménynek nyilvánítják, mely, mint ama követelménynek legszembetűnőbb akadálya — a társadalmi állapotok célbavett átalakításánál okvetlenül eltörölendő. Minthogy azonban a communistikus és socialisticus írók véleményei arra nézve, hogy e társadalmi reform mikép legyen életbeléptetendő, sőt arra nézve is, vajjon az örökösödés teljesen és minden fenntartás nélkül szüntettessék meg, vagy csak lényeges megszorítása vétessék-e célba — igen is eltérők, azért szerző az egyes idetartozó írók véleményeit külön veszi tárgyalás alá, különös figyelemre méltatván *Bentham*, a *Saint Simonisták*, *Luis Blanc*, *Lassale*, *Brudhon* és *Stuard Mill* tanait.

Az említett írók véleményeit szerző, habár többnyire csak rövid körvonalozásban, általában azonban dicséretes pontossággal ismerteti, kiemelvén minden egyesnél azt, a mi által a szóban forgó nézet a többiektől eltér. Kritikai vizsgálódásokba pályázó nem bocsátkozik, minélfogva az, hogy az ismerttetett teoriák melyikét tartja jogbölcseletileg legigazoltabbnak, értekezéséből ki nem tűnik. E hiányt szerző maga is érzi, és annak kimentése végett a pályakérdés formulázására hivatkozik, mondván: „Természetes, hogy munkám a pályakérdés intentiojához képest az egyes elméletek *nem* kritikai tárgyalása, hanem csupán objectiv felsorolása, s így bármennyire érdekes lett volna is az, hogy azon kérdés elbírálására is kiterjeszkedjem: hogy az előadottak közül melyiknek van helyes jogbölcseleti alapja? ezt éppen azért nem tehettem, mert ilykép a pályakérdés keretét messze túl léptem volna.“

Mi a tárgyalásmódját illeti, az eléggé világos, az egyes tanok jellemzése többnyire találó és egyes félreértésektől elvonatkozva, pontos és kimerítő; az írmodor itt-ott még a kezdőre vall ugyan, de e csekélyebb fogyatkozások daczára, a pályamű olyan, mely, mint kezdőnek első kísérlete, dícséretre méltó igyekezetet és szorgalmat tanúsít, minélfogva a pályadíjat szerzőnek kiadandónak vélem.

Budapest, 1896 május 3-án.

DR. SCHNIERER ALADÁR,
ny. r. tanár.

DR. HERCZEGH MIHÁLY,
ny. r. tanár.

Tekintetes jog- és államtudományi Kar!

„Az egyházi házasság vonatkozása a polgári házassághoz, különösen a házasságkötés módját illetőleg,„ című 6. sz. pályakérdésre beérkezett pályamunka birálatát a következőkben adom:

Szerző a kérdést három fejezetben tárgyalja és pedig az elsőben „Bevezetés; thema“ cím alatt 12 oldalon röviden a házasság és házasságkötés fogalmáról; a második fejezetben „a sacramentalis házasság vonatkozása a polgári házassághoz“ cím alatt a 85 oldalig behatóan adja főleg a házasságkötés módjainak történeti fejlődését, mint az a tridenti zsinat előtt volt, azon megállapított és azóta némely államban s nálunk törvényhozásilag rendeztetett; a harmadik fejezetben „a protestantismus viszonya a polgári házassághoz“ cím alatt igen rövid fejtegetését adja a kérdéses viszonyoknak.

Miután e pályamunka külső terjedelmét illetőleg sem üti meg a mértéket; de tartalmát tekintve is, a második fejezetben főleg csak a hazánkban életbelépett polgári házassághoz viszonyt tárgyalja behatóbban, a harmadik fejezetben felvetett viszonyt pedig alig néhány sorban igyekszik megfejtetni s végre miután az egész mű szerzőnek önálló nézeteiről alig nyújt tanúságot; ennélfogva jelen pályamunka jutalmazását nem ajánlhatom.

Kiváló tisztelettel,

DR. ANTAL GYULA,
nyilv. r. jogtanár.

A 6. számú „Az egyházi házasság, vonatkozása a polgári házassághoz, különösen a házasságkötés módját illetőleg“ beérkezett egyetlen pályamunkára vonatkozólag van szerencsém véleményemet a tisztelt karnak a következőkben előterjeszteni:

Ámbár szerző különösen a magyar polgárházassági törvény egyes viszonylataiban a rendelkezésére állott magyar forrásokat iparkodik szorgalmasan felhasználni s bár kisebb mértékben kiterjeszkedik idevonatkozó egyes jelesebb német művekre is; mindazáltal a feltett kérdés anyagának tárgyalásánál csak szűk keretekben s igen kis terjedelemben mozog, különösen pedig az egyházi házassági jognak s az eddig kifejlődött egyházi judicaturának kihatását a polgári házasság ezen vonatkozásban való alakulatára egyáltalán nem is érinti. Mindezeknél fogva, habár művében tanúsított szorgalma s törekvése méltánylást érdemel is, egészben véve munkája sem terjedelmében, sem feldolgozásában nem üti meg azon mértéket, melyet egy pályadíjjal koszorúzendó műnél megkívánnunk kell, azért a pályadíj kiadását részemről sem javasolhatom.

SÁGHY GYULA,
ny. r. jogtanár.

Tisztelt kar!

Az *államgazdaságtan* köréből kitűzött következő tételre: „Fejtsenek ki az államháztartás alaki rendjének biztosítására irányuló intézmények, kiterjeszkedve a nevezetesebb európai államokban fennálló rendszerekre“ — csupán egy pályamunka érkezett be.

A pályamunka az államháztartás rendjének biztosítására szolgáló intézményeket hat fejezetben veszi tárgyalás alá. A pénzügyi közigazgatást s a pénzügyi hatósági szervezetet fejtegető *első fejezetben*, 40 nagy negyedréti lapon, a pénzügyi közigazgatás történelmi fejlődésének vázlatos előrebocsátása után, a központi pénzügyi kormány szervezetét és munkakörét s a pénzügyi közigazgatás közép- és alsófokú közegeit ismerteti, tanulságos módszer szerint összefoglalva Franciaország, Anglia, Poroszország, Ausztria és Magyarország pénzügyi köz-

igazgatási szervezetének fővonásait. — A *második fejezetben* (41—96. l.) a pénzügyi terv fogalmát és rendeltetését fejti ki, az államköltségvetés történetéről és szerkezetéről, az összeállításánál követendő elvekről, a pénzügyi időszakról, állandó budgetről, budgetjogról, póthitelekről stb. értekezik, kiterjeszkedve a nevezetesebb európai államok budgetjogának saját-szerűségeire. — A *harmadik fejezetben* (97—134. l.) a pénztári szervezet rendszereit, továbbá a pénzkezelési és utalványozási szolgálat alapelveit tárgyalja, itt sem felejtkezve meg a fent említett államok tételes intézkedéseinek méltatásáról. — A *negyedik fejezetben* (135—148. l.) az állami szám- és könyvvitelt, — az *ötödikben* (149—176. l.) az államháztartás ellenőrzésének szervezetét s a zárószámadás tanát, — végre az *utolsó fejezetben* (177—193. l.) az állami leltárak berendezését és a készítésüknél követendő alapelveket vázolja.

Örömmel ismerjük el, hogy a pályázó jó sikerrel oldotta meg feladatát. A dolgozat minden része kitartó munkáról, alapos előtanulmányokról, az egybegyűjtött adatok helyes csoportosításáról s a vonatkozó irodalomban való kellő tájékozottságról tanúskodik. A nevezetesebb államoknak a kitűzött kérdést érintő intézkedéseit rövidre vont, az átnézetet megkönnyítő, világos tételekben és helyesen tagolt rendszer szerint adja elő. El nem hallgatható fogyatéka, hogy nem bocsátkozik a tételes intézkedések bírálata összehasonlításába. Különös dicsérettel emeljük ki a dolgozat határozott, tömör és mégis világos irályát.

Tekintve, hogy a kitűzött kérdést úgy az általános elmélet szempontjából, mint a pénzügyi jog mai állása szerint eléggé szabatosan, és ha nem is kimerítően, de a szóban levő feladvány leglényegesebb oldalait gondos tanulmányozásra valló szakavatottsággal világítja meg: a pályadíj elnyerésére teljesen méltónak nyitvánítjuk.

Budapest, 1896 ápril hó 21-én.

DR. MARISKA VILMOS.

DR. FÖLDES BÉLA.

Jelentés a következő pályakérdésről:

Smith Ádám rendszere és annak bölcséleti alapja.

E pályázat igen kedvező eredménynyel járt. Összesen hat munka érkezett be. Ezek közül egyik sem olyan, mely teljesen elhibázottnak nevezhető. Smith munkájának gondos olvasásáról és a nemzetgazdaságtani gondolkozásban való jár-tasságról mindegyik, habár igen különböző mértékben, tanús-kodik. Azonban az összes munkák közül úgy terjedelmét, mint tartalmát tekintve, kiemelkedik az, mely az „Annual labour“-féle jelszóval van ellátva. A munka Smith egész tudományos egyéniségének méltatására terjeszkedik ki, sőt talán a munka arányaihoz képest túlságos tért is szentel Smith moralphilosophiai munkájának. A Smith-irodalom jóformán minden terméke pályázó előtt ismeretes, a kommentátorok, bírálók és magasz-talók egész karát ismeri úgy az angol, mint a német, a fran-czia, az olasz és magyar irodalomban. Tehát tárgyának teljes ismeretével ír.

Tárgyát következő fejezetekben ismerteti: Előszó. — Smith Ádám élete. — Smith Ádám munkái. — Az erkölcs-bölcsélet fejlődése és állása Smith előtt. — Smith Ádám moralphilosophiája. — Smithnek mint moralphilosophnak viszonya elődeihez. — Smith moralphilosophiai rendszerének bírálata. — A közgazdaságtan fejlődése és állása Smith Ádám előtt. — Smith Ádám társadalmi gazdaságtana. — Smithnek, mint a modern társadalmi gazdaságtan megalapítójának viszonya elődeihez. — Smith közgazdaságtani rendszerének bírálata. — Smith módszere. — Smith két főmunkájának egy-máshoz való viszonya. — Smith rendszerének bölcséleti alapja és erkölcsi iránya. Széles alapon fekteti pályázó munkáját: Smith működésének két oldalát, a moralphilozofiait és nemzet-gazdaságtanit külön-külön veszi vizsgálat alá, de mutatja aztán ismét az összekötő kapcsolatot. Bevezetésül pedig mind a két tudomány állását Smith előtt bőven vázolja. Smith tanait bírálgatva kíséri végig. A munka természetesen a kezdő jel-legét viseli magán, de olyan kezdőé, ki már tájékozottsággal bír a tudomány tág mezején, annak irodalmában otthonos,

ismeretkörébe beleélte magát. Igen behatóan foglalkozik különösen Smith viszonyával a fiziokratákhoz, bár itt Duchen újabb kutatásait Quesnayre vonatkozólag nem nélkülözhetők. Igen figyelemreméltó a több ponton Hasbachchal, Smith bölcséletének egyik legalaposabb ismerőjével folytatott polemia. Különösen Hasbachchal szemben igen sikerülten domborítja ki Hume és Smith tudományos viszonyát egymáshoz. Sokat nyerne még a munka, ha Smith tanai a társadalmi tudományok mai alapfelfogásával vettetnének egybe. Figyelemreméltó annak a magyarázata, miért vezeti Smith minden értékét a munkára vissza. Ellenben megjegyzendő, hogy nagyon rövid a munkabér kérdésének tárgyalása, különösen mellőzve annak összefüggése a népesség számával. Rövid továbbá a kereskedelmi politika tárgyalása, a mely végre egyik főrészét képezi Smith gazdasági politikai rendszerének. Tévedés, legalább a formulázásban, hogy Thünen „egyenesen Smith ellen fordul“. Hiszen Thünen így kezdi munkájának második kötetét: „Adam Smith war in der Nationalökonomie, Thaer in der wissenschaftlichen Landwirthschaft mein Lehrer“.

A „tanárainnak“ stb. jelszóval ellátott dolgozat is mélyebben mederben mozog. Elmeíllel tárgyalja az önérdék tanát; bővebben foglalkozik a külkereskedelmi elmélettel. Az irodalomban is szép tájékozottságot mutat. Egyes tételeknél részletesebb bírálatba bocsátkozik. A modern természettudománynyal is tesz rövid összehasonlítást. — „The varcous appearances“ stb. jelígis dolgozat bő ismerettel van írva. Értelmes, kissé rövid essay, mely mutatja, hogy szerző a kérdés lényegét felfogta és képes volna kimerítőbb tanulmányt is írni. Gondolkózó fő. Az előadás sikerült, kellően súly fektetve a lényegesre, mellőzve a mellékes. — „1775“. A Smith-irodalom foggyatékos ismerete oka e munka egyes hibáinak: itt-ott találó megjegyzéseket olvasunk, főleg az alapkérdésekre vonatkozólag, de a tudás nem áll arányban a nagy elbizakodottsággal. — „On revient“ stb. jelígis dolgozat Smith tanait, főleg az elméleti tanokat, lehetőleg Smith szavaival mondja el. Szorgalmas munka. — A „Smith műve“ jelige alatt benyújtott dolgozat,

kisebb terjedelmű, helyes érzékkel írt munka, mely jobbára a rendszer pontos ismertetésére szorítkozik. Inkább kivonatszerű. Főleg nagyon rövid a rendszer böleseleti alapjának ismertetése.

Ezek alapján javaslatunk az, hogy a pályadíj a „The annual labour“ stb. jelisével ellátott munkának, melynek irodalmi becsé is van, kiadassék.

Budapest, 1896 május 6.

FÖLDES BÉLA.

III. Az orvosi karnak jelentése.

A budapesti kir. egyetem e. i. rectora ő nagyságának.

Budapesten.

Vonatkozással Nagyságodnak 1430/895/96. sz. átíratára, ide mellékelve szerencsénk van áttenni:

1. Az 1895/96. tanév pályázatainak eredményeire vonatkozó jelentést és

2. az 1896/97. tanévre kitűzendő pályakérdéseket.

Egyszersmind Nagyságodnak becses tudomására juttatjuk, hogy az idei pályabonzolatoknál az Arányi-alapból kiadandó első díjat (40 frtos) az első sorban legjobb bonczjegyzőkönyvért: *Trebits Gyula* V. éves orvostanhallgató, a 2-ik díjat (20 frtos) a második sorban legjobb bonczjegyzőkönyvért; *Spitzer Gyula* V. éves orvostanhallgató nyerte el. Az egyetemi ünnepélyen kiadandó e 60 frtot bátrak vagyunk megküldeni.

Budapest, 1896 ápril 21-én, az orvoskari tanártestület VIII. r. üléséből.

Dr. BOKAY,
e. i. jegyző.

HÖGYES,
e. i. dékán.

A budapesti kir. egyetem e. i. ő rectora nagyságának

Budapesten.

Szerencsénk van Nagyságodat értesíteni, hogy az 1895/6. tanévre hirdetett egyetemi pályakérdésekre történt pályázatok eredményei a következők:

1. A közegészségtanból kitűzött pályakérdésre:

„Halálzási arány tuberculosisban Budapestén, tekintettel a külföld nevezetesebb városaira is.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt,“ két pályamű érkezett be. Az egyiknek jeligéje: „A tuberculosis terjedésének tényezői: tudatlanság, gondatlanság, tisztatlanság“, — a másiké pedig: „Sok a nagyon beteg, de kevés az ép.“

Az előbbi dolgozat tabellái kiválóan értékesek, a mennyiben Budapest tuberculosis halálzási 1870—1894-ig megbízható forrásokból pontosan van összeállítva s tanulságos következtetésre vezet, öröndetesen kimutatván, hogy Budapest tuberculosis halálzási az utolsó 20—25 év alatt jelentékenyen csökkent, nagyobb mértékben, mint más nagyobb városok bármelyikében. A második pályamű nem ily sikerült, de tekintettel az adatok szorgalmas gyűjtésére, ügyes csoportosítására s a csinos graphikai rajzokra, *dicséretre érdemes*.

Ez alapon a kitűzött pályadíj „A tuberculosis terjedésének tényezői stb.“ jeligés munkának ítéltetett oda. A jeligés levélke felbontása után a munka szerzőiül *Szarvas Félix és Stangl Sándor* V. éves orvostan-hallgatók tűntek ki, kik között a pályadíj *egyenlő arányban* osztandó fel. A „Sok a nagyon beteg, de kevés az ép“ jeligés levélkét további eljárás czéljából hivatalos tisztelettel bátrak vagyunk megküldeni. A felbontott levélkéből *Wollheimer Gerzson* IV. éves orvost.-hallg. neve tűnt ki.

2. A szövettanból kitűzött pályakérdésre: „Vizsgáltassék a sima izomsejtek idegvégződése a legújabb szövettani módszerek alapján. A beadandó készítmények a II. boncztni intézet tulajdonát képezendik.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt,“ egy pályamű érkezett be „ad astra“ jeligével.

Pályázó a kitűzött kérdést jelesen oldotta meg s kitűnő készítményeket mellélt, melyekkel a kérdést előbbre vitte. Kezdő bűvárnak a munka dicséretére válik, miért is a pályadíjra érdemesnek ítéltetett. A jeligés levélke felbontása után kitűnt, hogy a munka szerzője: *Csiky János* IV. éves orvostan-hallgató.

3. A boncztnanból kitűzött pályakérdésre: „Vizsgáltassanak meg és írassanak le a csírlevelek (folia germinativa) és

első átalakulásaik a gerinczes állatok valamely osztályában, góresövi készítmények és rajzok kíséretében. A készítmények az I. bonczatani és fejlődéstani intézet tulajdonába mennek át.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt., a kitűzött határidőn belől pályamunka nem érkezett be.

4. A szülészet- és nőgyógyászatból kitűzött pályakérdésre:

„Vizsgáltassanak a hüvely és méh mikroorganizmusai klinikai jelentőségük tekintetéből ép és kóros viszonyok között.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt., egy pályamű érkezett be „omnium principium est difficile” jeligével.

Szerző rövid munkájában egy hiányos irodalmi kivonatot ad tárgyáról és e tekintetben is csak néhány fontosabb munkából merít. A dolgozatban nyoma sincsen annak, hogy a kitűzött kérdéssel önmaga közvetlenül foglalkozott volna; ez irodalmi körültekinés inkább arra volna alkalmas, hogy bevezetőül szolgáljon egy oly munkához, melyben a második rész szerző saját vizsgálatait tárgyalja. A dolgozat azt a benyomást teszi, hogy szerző belefogott a kérdésbe, de csak az irodalom egy részének a tanulmányozásáig jutott el, a mikor megismervén az előtte álló nagy feladatot, a munkátot abban hagyta.

Hiányozván a dolgozatban az önálló szakbeli tevékenységnek minden nyoma, a pályadíj nem volt odaitélhető s a a jelíges levél megsemmisítettett.

5. A szemészetből kitűzött pályakérdésre:

„Az atropnios kötőhártyalob (conjunctivitis atropinica) kór okának tanulmányozása, szövettani vizsgálatok a kórképnek jellemzése és betegészlelés alapján.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt., pályamű nem érkezett be.

6. Az élet- és kórvegytauból a következő pályakérdés volt kitűzve:

„Vizsgáltassanak és állapíttassanak meg azon eljárások, melyek segélyével a czukornak kis mennyisége a vizelet többi szénhidrátjaitól és egyéb redukáló anyagaitól elkülöníthető és azok mellett rövid úton felismerhető.

Jutalma Pasquich-alapból 70 frt., beérkezett két pályamunka: „Talpra magyar, hí a haza!” és „ $C_6H_{12}Cu_5O_6$ ” jeligékkal.

Az előbbi számos tévedést tartalmaz, szerzője a dolog mélyébe nem batolt bele, kísérletileg a tárggyal nem foglalkozott. — Az utóbbi munka, ha több rendbeli hiányai idővel pótoltnak, a pályadíjra érdemessé válhatik; de mostani alakjában a pályadíjra érdemesnek nem volt ítéltető.

A jeligés levélkéek megsemmisítették.

7. Az Arányi-alap pályadíjaira a kórszövettanból a következő pályakérdésekre érkeztek be pályamunkák:

„Tanulmányoztassék a rák-kórok tanának kérdése irodalmi tanulmányok és önálló vizsgálatok alapján.

Jutalma az Arányi-alapból 60 frt.”

„Felderítendő a terhességi veselob oka, különös tekintettel Doleris azon hypothesisére, hogy azt bizonyos bakteriumok okozzák.

Jutalma az Arányi-alapból 60 frt.”

„Vizsgáltassék az újabb szövettani módszerek figyelembe vételével az osteoplasticus carcinosis kérdése.

Jutalma az Arányi-alapból 60 frt”, mindhárom pályakérdésre egy-egy pályamunka érkezett be és pedig az elsőre: „In magnis et voluisse sat est”, — a más kakra: „Nemcsak az igazság, hanem az utána való törekvés is érdekes”, — a harmadikra: „Osteoplastica” jeligével.

A két első dolgozat kivonatos összeállítás, önálló kórszövettani vizsgálatok nélkül; az „Osteoplastica” jeligéjű munka pedig, bár nagy szorgalomról tanúskodik, a kérdést meg nem fejti, az irodalom eseteit nagyon csekély bírálattal ismerteti, saját eseteit tévesen kórismézi, sok helyen homályos és érthetetlen s készítményei nem egy esetben állításainak czáfolatára, nem pedig megerősítésére szolgálnak. — A pályadíjak ily körülmények között *egyik munkának sem voltak odaítélhetők* s a jeligés levélkéek megsemmisítették.

A 20., 22. és 23. számú kórszövettani pályakérdések meddők maradtak.

A Senger Katalin-féle alapítványból díjazandó jutalomtételek közül

a belgyógyászatból kitűzött pályakérdésre:

„A szív incompensationak nevezett tünetcsoport lényegének magyarázata és előidéző okai s az ebből levonható therapeutikus irányelvek.

Jutalma 260 frt.“ két pályamunka érkezett be „in hoc signo vinces“ és „investigatio causarum“ jellegéssel.

Az előbbi munka oly adatokat nem hoz fel, a melyek az incompensatio tanát előbbre vihetnék és irodalmi tekintetben sem teljes, a szerzők nagy részét nem tanulmányozta elég mélyrehatólag, néhány hazai szerzőt nem is említ; tehát munkája nem absolut becsű, melyet a Senger-féle pályadíj megkíván. Mindazonáltal tekintettel a nagy szorgalomra és tekintettel a kidolgozás ügyességére, *dicséretre érdemes*.

Az „investigatio causarum“ jellegű munka a legnagyobb gondnal és nagy olvasottságra, alapos tanulásra valló, sok reményre jogosító logikai képességgel van megírva. Szerzője az idevágó irodalom legnagyobb részét eredetiben áttanulmányozta, irodalmi összeállításai teljeseznek nevezhetők s a kútforrások mindenütt pontosan föl vannak tüntetve. Önálló vizsgálatai, bár a külső körülmények között nem történhettek valami nagy számban, úgy kivitelük pontossága, mint eredményeik tanulmányos volta miatt tudományos beccsel bírnak s ezen eredmények közzététele igen kívánatos. Mindezek szerint ezen munka absolut becsűnek nyilvánított s szerzőjének a pályadíj odaitéltetett.

Szerzőül a felbontott jeligés levélke *Róth Vilmos V. éves orvostan-hallgatót* nevezi meg. A dicséretben részesült „in hoc signo vinces“ jeligés levélkét további eljárás végett szerencsénk van megküldeni. A felbontott levélkéből *Bálint Rezső IV. éves orvostan-hallgató* neve tűnt ki.

A szülésetzből kitűzött pályakérdésre:

„Állapíttassanak meg klinikai észlelések alapján az újszülött és függelékeinek fejlődési viszonyai (hosszúság, súly és más méretek) a terhesség különböző szakaiban, tekintettel az anya testi fejlődésére és azokra a változásokra, melyeknek a magzat teste szülés következtében alá van vetve.

Jutalom 260 frt“, egy pályamunka érkezett be: „pater est, quem morbi puerorum demonstrant“ jeligével.

A pályamunka szerzője dicséretes szorgalommal és nagy lelkiismeretességgel egy igen tekintélyes anyaghalmazt hordott össze, melynek gyűjtése nem közönséges gyakorlottságot és még nagyobb fáradságot és időáldozatot követelt; különösen, ha tekintetbe vesszük, hogy ez anyagnak feldolgozását és hosszadalmas átszámítását is szabatosan keresztülvitte; a feldolgozott anyag tudományos kiaknázása tekintetében nem mondhatni hasonló dicséretet, mert szerző a talált eredményeknek pusztá elsorolásán kívül alig nyújt elvéte egy-egy tételt, mely arról tanuskodik, hogy anyagát magasabb szempontból tárgyalja s belőle bizonyos törvényszerűséget, vagy épen ellenkezőjét igyekszik levonni. S ily értelemben dolgozatát szinte befejezetlennek kell tekinteni. — Mindazonáltal dolgozata oly tekintélyes, abszolút becsű anyagot tartalmaz, melynek további feldolgozása a felvetett kérdés megoldásában mindig használható alapul szolgálhat, miért is a pályadíj részére odaitéltetett.

A felbontott jeligés levélke szerint a munka szerzője: *dr. Weisz Ferencz*, ki a pályadíj kitűzésekor bpesti egyetemi orvostan hallgató volt.

A közegészségtanból kitűzött pályakérdés meddő maradt.

A bőrkórtanból kitűzött pályakérdésre pedig:

„Vizsgáltassanak a bőr beidegzési viszonyai a leggyakrabban előforduló bőrbántalmakban, tekintettel a tapintás, fájdalom és hőérzés elváltozásaira, a bőr-reflexek magatartásaira és a trophicus viszonyokra.

Jutalma 260 frt“, —

egy pályamunka érkezett be „trophoneurosis“ jeligével. Minthogy azonban a munka nem abszolút becsű, hézagos, eredmények tekintetében sok kívánni valót hagy hátra, sőt az irány semm áll kellő színvonalon, a pályadíj nem volt odaitéltetű s a jeligés levélke megsemmisített.

Budapest, 1896. ápril 21-én, az orvoskari tanártestület VIII-ik rendes üléséből.

DR. BOKAY,
e. i. jegyző.

HÖGYES,
e. i. dékán.

IV. A bölcsészeti karnak jelentése.

A budapesti kir. egyetem e. i. rectora ő nagyságának

Budapesten.

Nagyságos Rector Úr!

A Bölcsészettudományi Kar jelen évi pályázatainak eredményéről az április 30-án tartott VII. rendes kari ülésünk határozatai alapján, a következő jelentést van szerencsém Nagyságod elé terjeszteni.

A *Magyarország történetéből* kitűzött 31. számú pályázat határideje csak október 31-én; a 32. számúé csak december 31-én jár le.

A 33. (bölcsészeti 779.) számúra 1 pályamű érkezett. Jeles készülségre vall, de be nem fejezett munka, a miért is a Bölcsészeti Kar a pályadíj helyett csak dicséretre érdemesítette. Minthogy azonban a jeligés levélből kitűnt, hogy szerzője a márczius havában meghalt *Tompa József* III. éves bölcsészethallgató, ki a történeti seminarium legkiválóbb tagja volt, kinek emlékét tanulótársai sírkövel szándékoznak megörökíteni, a Bölcsészeti Kar elhatározta, hogy a pályadíj összegét e kitűnő tanuló szüleinek kiadja azzal a kívánsággal, hogy az a sírkő költségeinek fedezésére fordíttassék.

Az *aesthetikából* kitűzött 34. (780.) sz. tételre 2 pályamű érkezett. Az egyiknek a jeligéje: *Labor omnia vincit*. A másiké: *Anyag, tárgy, felfogás*. A jutalmat az utóbbi nyerte. Szerzője *Meller Simon* II. éves bölcsészethallgató.

Az *ó-kori egyetemes történelemből* kitűzött 35. sz. tételre nem érkezett pályamű.

A *magyar névelődés-történetből* kitűzött 36. sz. tétel is meddő maradt.

A *classica-archaeológiából* kitűzött 37. (781.) sz. tételre 1 pályamű érkezett. Jelígeje: *Labor omnia vincit*. Pályanyertes szerzője: *Szlávnits György* IV. éves bölcsészethallgató.

A *földrajzból* kitűzött 38. sz. tételnek nem akadt kidolgozója.

A classica-philológiából kitűzött 39. sz. tételre sem érkezett pályamunka.

A csillagászatból kitűzött 40. (782.) sz. tételre 1 pályamű érkezett. Jelígeje: A csillagászat az ég titkainak kutatásával a vallásosságot terjeszti. Pályanyertes szerzője: *Knoblauch Aladár* IV. éves bölcsészethallgató.

A kísérleti természettanból kitűzött 41. sz. tételre nem érkezett pályamű.

Az állattanból kitűzött 42. sz. tétel is meddő maradt.

Az ásványtanból kitűzött 43. (783.) sz. tételre 2 pályamű érkezett. Egyiknek a jelígeje: Plurima cum subeant audita aut cognita nobis Pauca super refero. A másiké: Alma Mater. A jutalmat ez utóbbi nyerte. Szerzője: *Lósy József* III. éves bölcsészethallgató.

A magyar nyelvészetből kitűzött 44. (784.) tételre 1 pályamű érkezett. Jelígeje: A sikernek fontos tényezője a kitartás. Pályanyertes szerzője: *Molecz Béla* IV. éves bölcsészethallgató.

Az ugor összehasonlító nyelvészetből kitűzött 45. sz. tételre nem érkezett pályamű.

Az összehasonlító boncztanból kitűzött 46. (785.) sz. tételre 1 pályamű érkezett. Jelígeje: Glaukopis. Pályanyertes szerzője: *Liffa Aurél* vegytani tanársegéd.

Az állattanból, a növénytanból és a vegytanból hirdetett nyílt pályázatok (47., 48., 49. sz.) határideje csak 1897 márczius 15-én jár le.

Budapecsten, 1896. évi május 7.

THEWREWK,
bölcsészeti d. é. d. é.

A budapesti kir. egyetem e. i. rectora ő nagyságának.

Budapecsten.

Nagyságos Rector Úr!

Van szerencsém jelenteni, hogy a Pauler-féle alapítvány ez évi kamatát a bölcsészettudományi kar f. évi április 30-án tartott VII. rendes ülésében Nagy Benjamin cistercitarendű tanárjelöltnek ítélte oda jutalmul.

A pályázatra vonatkozó okiratokat azzal a kéréssel csatolom jelentésemhez, hogy azokat nekem visszaküldeni méltóztassék.

Budapesten, 1896. évi május 4.

THEWREWK,
bölcseztudományi dékán.

Nagyságos egyetemi Rector úr!

Van szerencsém Nagyságos Rector úrnak tiszteletteljesen jelenteni, hogy karunk az egyik üresedésben lévő Mária-Terézia-féle 105 firtos szigorlati ösztöndíjat a f. 1895/96. tanévben Horváth András István jogszigorlónak adományozta.

Végül tisztelettel jelentem, hogy a kari ösztöndíjalapból a folyó tanévben szorgalmi díj nem adatik.

Budapesten, 1896. évi május hó 8-án.

KOVÁCS GYULA,
a jog- és államtudományi kar e. i. dékánja.

Birálatok.

779. Magyar történelmi pályamű, a következő jutalomtételre: „A várnépek és más szolgálónépek tartozásainak és jogainak kifejtése a kiadott oklevelek alapján. Ezen szolgálatok és jogok átmenete a későbbi jobbágyságba.”

Jeligéje: „Misera plebs contribuens.”

Szerző bár egész dolgozatában a legjobb munkálkodási igyekezetet tanúsította, kénytelen maga is bevallani, hogy a feladatot meg nem oldhatta. Mutatja ezt már értekezésének szűk körre szorított címe is. „A szolganépek a XI. században.” Ugyanezt bővebben kifejti ő az előszóban, hol működésének akadályait is felsorolja. E szerint jelen dolgozat csak töredékét képezi ezen kérdés megfajtásával foglalkozó kísérletnek. A tárgyra irodalmunkban alig van előmunkálat. A szolgálóosztály keletkezése nincs feltüntetve. Kevés volt az idő a pályázat kihirdetésétől, és azt is közbejött akadályok egy harmaddal meg rövidítették. E miatt a külföldi intézményekkel pontos össze-

hasonlítást nem végezhetett. Ezt kitölteni teljes dolgozatának lenne feladata. Az összehasonlítás hiánya látszik a jogok- és kötelességek leírásában is. A szolgaság első képét törekedett bemutatni XI. századnak és a következő két évtizednek emlékei alapján. Nem szólt még sem a várnépekről, sem a fejlődés tényezőiről. Nem foglalkozott még azon tényezőkkel sem, melyek XII. és XIII. században a szolgálónépekben átalakulást idéznek elő, sem a szolgálónépek és a jobbágyság összehasonlításával.

Ezen előbeszédbeli önigazolással egyez az értekezés egész tartalma, melyből kiderül, hogy a pályázó az 1120. éven túl a legkritkábban hivatkozott egy-egy oklevéli adatra, és azért alap hiánya miatt a feladatot meg nem oldhatta.

A kitűzött jutalom tehát ezen pályázónak ki nem adathatik.
Bdapest, 1896. ápril 21.

DR. KERÉKGYÁRTÓ ÁRPÁD,
ny. r. tanár.

A pályamű teljesen felfogja a pályakérdés tartalmát és nehézségét. Úgy a feladat felfogása mint a kidolgozás jeles készülségre mutat. A nyelvezet néhol darabos ugyan; sok mondat túlságos hosszúra nyúlik, de azért az előadás általában érthető, a tárgynak megfelelő.

Szerző történeti alapon indul meg és először a szolgálónépek megalakulásáról szól. Megkülönböztetése, melyeknél a más népeknel mutakozó hasonló alakulásokra is támaszkodik, legtöbb esetben helyesek. A szolgálónépek jogairól és tartozásairól szóló fejezet a tárgy teljes ismeretéről és a szerző józan és éles ítélcléről tanúskodik. Csak néhol ragadja el a szolgáló népek inánti érdeklődése. P. o. a 64. lapon idézett esztergomi zsinati törvény (38. pont), mely az apátoknak megtiltja az udvarhoz való utazást a püspök engedclme nélkül, sokkal inkább sugallta hierarchikus és egyházi érdekl mint az a törekvés hogy a szolgálónépek terhén könnyítsenek.

Kár hogy a benyűitott pályamű az egész munkának csak mintegy bevezetését adja. Ki kell azonban mondanom,

hogy a kiszabott rövid idő alatt, nem igen lehetett ennél többet végezni. A különben is kevés időt, mint szerző előszavában mondja, „közbejött akadályok még egy harmadnyival megrövidítették.”

Ezek alapján bátor vagyok ajánlani, hogy a t. kar a jelen pályaművet dicsérettel tüntesse ki. Minthogy a munka nem befejezett, a pályadíj *most nem adható ki*, de mivel a benyújtott rész elég garantiát nyújt a szerző készségére és lelkiismeretességére nézve, a t. kar bízza őt meg a munka folytatásával s befejezésével.

Budapest, 1896 ápril 28-án.

DR. MARCZALI HENRIK.

Két esztetikai pályamunka.

A pályakérdés a stíl fogalmának kifejezte volt. Kitűzésére főleg az a szempont vezetett, hogy az irodalmi és művészet-történeti szakok kiválóbb hallgatói szélesebb körű áttekintő tanulmányokra s összefoglaló gondolkozásra serkentessenek. Ilyen célú irályzásra, jelen viszonyaink között, kétségkívül szükség van s úgy látszik, hova-tovább mind nagyobb szükség lesz.

Az „Anyag, tárgy, felfogás“ jellegű pályamunka szerzője e tekintetben, munkája gyöngéinek ellenére is, igen tisztességes törekvést mutat. Joannes Volkeltnek egy, legújabban megjelent munkájából, ennek stíl-meghatározásából indulva ki, a stílek alakulására befolyó három tényezőt: az anyagot, a tárgyat és az egyéniséget külön veszi vizsgálat alá. Mindegyiknek jelentőségét és hatását legalább érinti, a különböző művészetek köréből vett példákkal illusztrálja, összesen tíz, két fejezetben. A művességeket s az építést közösen tipikus művészeteknek nevezvén, stíljöket inkább az anyagból s a tárgyul fölvelt célból, az egyéni művészeteknek nevezett többiekét pedig inkább az egyéniségből magyarázza, rámutatván, feladatával való kapcsolatukban, annak különböző tényezőire. Így jut el végső következtetésére, mely már az egyéniségre nagyobb, döntőbb súlyt fektet, még pedig általánosságban, mint a mennyi a tipikus művészetekre vonatkozó fejtegetéséből következnek.

Fő gyöngéje az értekezésnek rendkívüli vázlatossága. Úgy szólván, semmit fejt ki behatóbban, mindent csak „per summos apices“ érint. Míg Sempernek, az ő tárgyára nézve oly nagy jelentőségű, alapvető felfogásáról is csak néhány rövid szóval emlékezik meg, inkább annak a bizonyosságára, hogy tud felőle, mint abból a célból, hogy hasznát vegye. Igazán széles olvasottsága s a művészetek különböző köreire vonatkozó szokatlan műveltsége arra csábítja, hogy példáit, még a nehezebbeket és távolabb fekvőket is, inkább csak futó hivatkozással megnevezze, mint igazán alkalmazza és fölvilágosítóan értékesítse. Néhol, részlettanulmányaiból merítve, szinte hivalkodni látszik velök, mint p. mikor a Rafaura befolyást gyakorló művészek közül épen Lionardót emeli ki. Pedig, ha csak kissé elemzi, fejtegeti példáit, szépen, meggyőzően és jellemzőleg tud beszélni, mint p. Sudermann Magdája felfogásának különbségéről különböző nemzetiségű ábrázolóinál.

Általán világosan gondolkodik és igen határozottan ír. Következetlenségei és tévedései inkább elcsúszásának tudhatók be. Kár, hogy még olyan kérdéseket is melyeket bizonyos eredeti felfogással pendít meg, alaposabban megvilágítani nem törekszik. Így a zenei természetes jegyek elméletét; azután az illusztráció viszonyát az önálló festéshez, mely egészen zavaros marad; szintígy az anyag és tárgy nem egyező hatásának kérdése a stílek alakulására. Az anyagnak és a nemzetiségnek viszonya is sokkal fontosabb, mint hogy egy pár, egészen futólagos megjegyzéssel megvilágítható lenne; erre vonatkozólag példákat is szerencsésebbeket választhatott volna a skandináv és keletázsiai faépítés köréből, vagy a nilusi iszap befolyásáról az egyiptomi építésre. Meghatározás- és osztályozásbeli következetlenségek is csúsztak ki vágatató tolla alól, mely, a mint mondtam, nem rosszul ír, sőt helyenkint szépen, de sohasem igazán gondosan. Így az az állítása, hogy egy és ugyanazon mű lehet ideális is, reális is a szempontok különbözőése szerint, helyesebben akként lett volna kifejezve, hogy: a fogalmaknak más-más értelmezése szerint. Az építési stíleket egymásután jellemző idomaik szerint mutatja be s a renaissanceről egyszerre új felosztási alapra tér.

Szivesen méltánylom a pályamű jó tulajdonait: a benne nyilatkozó igazán szép műveltséget, a gondolkodásnak nagy elevenségét és bizonyos önállóságra törekvését s az előadásnak határozottságát. De mindenesetre kívánatosnak tartottam volna, ha szerzője a stíl-elmélet tudományos történetével is foglalkozik s megismerteti az e téren felmerült fontosabb nézeteket. Mindenesetre foglalkoznia kellett volna a Rumohr-Heger-féle felfogással, míg az anyagra s a művészet belső törvényeire fekteti a súlyt; azután Vischer átmeneti meghatározásával, mely magában foglalja csiráját az újabb, leg-határozottabban Kirchmannál föllépő elméletnek, az egyéniség előtérbe állításával; azzal kapcsolatban a francia felfogással, különösen Blanchnál és Véronnál. Annyival inkább foglalkoznia kellett volna mindezzel a szerzőnek, mert elméletében a két felfogásnak mintegy kiegyenlítésére törekszik. Nem említi Gregussnak szép kis értekezését a stílról, míg Zechnernek az eddigi stíl-elméletekhez adott eredeti toldalékát a stílról mint alkalmazottságról és tetszetőségről, úgy látszik, nem ismeri.

Általán, a mint említettem, a pályamű inkább csak vázlatnak tekinthető; de olyannak, a mely mindenesetre megérdemelné az alaposabb, részletesebb és gondosabb kidolgozást és kiegészítést. Minthogy a másik pályamű, „Labor omnia vincit“ jeligével, alig egyéb, néhány lapnyi elmefuttatásnál mely némi stiláris gyakorlottságot mutat ugyan, de nem mutatja szerzőjének sem a szakirodalomban való jártasságát, ennek még közkézen forgó, népszerűbb termékeiben sem nem következetesebb és behatóbb gondolkodását tárgya felől és stíl-gyakorlatnál egyébrek nem tekinthető: — bátor vagyok indítványozni, hogy a pályamű, föntebbi megjegyzéseim közlésével, az *„Anyag, tárgy, felfogás“* jeligéjű munka szorgalmas és tehetséges szerzőjének adassék ki.

Budapest, 1896 ápril 20.

BEÖTHY ZSOLT

r. t.

HEINRICH GY.

r. t.

A fővárosi ötven forintos jutalomra hirdetett cl. archaeologiai pályakérdésre egy pályamű érkezett, melynek jeligéje „Labor omnia vincit.“

A pályakérdésnek, tekintettel arra, hogy a díj a szerényebb szorgalmi díjak közé tartozik, tisztán az volt a czélja, hogy pályázó az antik szobrászat és mythologia egy fontos fejezetére, a Zeus alakítására vonatkozó irodalommal foglalkozzék. Ennek a föladatnak a pályamű szerzője megfelelt, mikor Overbeck, Preller és néhány más újabb szerzőt áttanulmányozott és röviden, de megglehetős szabatsóssággal fölrorolta és jellemezte a Zeus-typus főbb alakításait. Szerző ugyan tehetett volna valamivel többet is, részletesebben indokolhatta volna egyes typusok mütörténeti keletkezését, a specialis helyi typusokat is behatóbban méltányolhatta volna és a munkának előnyére lett volna, hogyha *minden* változás jellemzésénél egyúttal a fönmaradt legjelesebb szobrokat vagy képeket idézi; de elismerem, hogy a kitűzött pályakérdésnek, mely „a főbb változatok megállapítását“ kívánta, a jelen rövidebb formában is megfelelt és azért azt javaslom, hogy a pályamű *szerzőjének a szorgalmi díj kiadassék.*

Budapest 1896. április 14.

DR. HAMPEL JÓZSEF.

Pályamunka a classicai archaeologiából.

Tétel: Állapíttassanak meg a legutóbbi kutatások felhasználásával a Zeus-typus főbb változatai.

Érkezett egy pályamunka. Jeligéje: „Labor omnia vincit.“

A pályazati tétel megoldásához mintegy magától kínálkozik a görög mythosnak és ezzel kapcsolatban a vallás szolgálatában álló szobrászatnak rövid jellemzése. Ha tudjuk, hogy a görög istenségek nagy, de egyszerű eszmék hordozói, hogy a szobrászat az istenségeket az eszmékhez mért emberi alakban ábrázolta, akkor biztos alapot nyertünk, a melyből kiindulva, ismertethetjük a görög szobrászatnak sajátosságait és az istenek szobrászati typusait.

A pályamunka készítője ezt egészen figyelmen kívül hagyta, a mi azt bizonyítja, hogy a görög szobrászattal behatóbban még nem foglalkozott.

A pályazati tétel határozottan megkívánja a legújabb kutatások fölhasználását. Ebből önként következik, hogy számot kell adni e kutatások irodalmáról. Szerző Overbeck „Geschichte der griechischen Plastik“ című munkán kívül más forrást nem említ.

Megkívántatott volna, hogy szerző értekezésének anyagát röviden összefoglalva bemutassa. Ezt is elmulasztotta megtenni.

Nyilván való, hogy a pályamunka készítője még járatlan az archaeologia módszerében.

Erről meggyőződünk a pályamunka legelső soraiból: „Ha csak egy futó pillantást vetünk is ama hosszú lajstromra, a mely megismerteti velünk a Zeus-szobrokat.“ Pályázó nem tartja szükségesnek megmondani, hogy miféle lajstromot ért, vajjon a fönmaradt szobrok lajstromát, vagy azokét, melyekről az ó-kori irott kútfők szólnak.

A dolgozat szerkezete zavaros, nem nyújt elég világos képet. Egyes kifejezései is azt bizonyítják, hogy szerző sietve dolgozott.

Tekintve azonban, hogy tulajdonképen csekély összegű szorgalomdíj forog szóban, alúlírt a pályadíj *kiadatását javasolja*.

Budapest, 1896 április 30.

DR. PASTEINER GYULA,
ny. r. tanár.

A budapesti m. k. tud.-egyetem bölcsészeti kara az 1895. év május hó 13-án tartott újjá-alakítási ünnepélyén a csillagászatból a következő pályakérdést tűzte ki (másodszor):

„*Határozottassanak meg az égi test parabolikus pályaelemei.*“

Jutalma az *Arenstein*-alapból 50 frt.

A kitűzött határidőre beérkezett *egy* pályamű; jeligeje: „A csillagászat az ég titkainak kutatásával a vallásosságot terjeszti. Dr. Kondor Gusztáv.“

A pályamű 54 negyedrést, sűrűn írt oldalon tárgyalja a kitűzött kérdést, de minden külső, formaszerű beosztás meg-

jelölése nélkül és tartalomjegyzék hiányával, miáltal a munka áttekinthetése tetemesen meg van nehezítve; csak az utolsó lapon sorolja fel a használt forrásműveket.

A munka egy általános bevezetés után fejtegeti az égi test három egymásra következő helyzetének helymeghatározói között fennálló vonatkozásokat és felhasználja ezeket a parabolikus pályaelemek meghatározására szolgáló *Olbers*-féle és az *Oppolzer*-féle módszerek megállapítására, melyeket meg lehetőséggel, érthetően és egyetemi hallgatónál kielégítő tárgyismerettel adja elő.

A kitűzött pályakérdés sem új eredményeket, sem önálló új tárgyalást nem kívánt, hanem csak ismert módszereknek helyes és érthető visszaadását; ezen értelemben is a jelen pályamű kissé nagyobb terjedelmű írásbeli gyakorlatnak tekintendő, melyet szerzője a pályázat feltételeinek megfelelőleg végzett.

Ezek alapján tisztelettel kérem a Tekintetes Kart, kegyeskedjék e pályaműnek a kitűzött pályadíjat odaitélni és szerzőjének a jutalmat kiadni.

Budapesten, 1896. évi április hó 20-án.

Dr. FRÖHLICH IZIDOR,
ny. r. tanár.

A Tekintetes Karnak másodizben kiírt, az Arenstein-alapból 50 forinttal jutalmazható csillagászati pályakérdésre: „Határoztassanak meg az égi test parabolikus pályaelemei“, egyetlenegy: „A csillagászat az ég titkainak kutatásával a vallásosságot terjeszti (dr. Kondor G.)“ jeligés, 54 negyedrétd oldalos, sűrűn írt értekezés küldetett be.

A forrásjegyzékkel némi ellentétben, mely 6 szakmunkára s csillagászati egyetemi előadások jegyzeteire hivatkozik, a pályamunka jobbra az ugyancsak forrásul idézett „Lehrbuch zur Bahnbestimmung der Kometen und Planeten“ von Theodor R. v. Oppolzer nagy tankönyvének: „Bestimmung parabolischer Elemente“ című fejezetén alapszik, úgy azonban, hogy értekező formuláinak egynémelyikét szemléltető

rajzzal kíséri, s hogy a gyakran szövevényesebb képleteknek Oppolzerénél teljesebb levezetését adja, mi kellőképen mutatja, hogy pályázó tárgyát teljesen átértette.

Véleményem szerint azonban szerző a pályakérdés szellemének megfelelőleg nem is a legajánlatosabb forrásmunkát használta; Oppolzer tankönyve ugyanis legelső sorban a gyakorlati, számító csillagász szükségleteit tartja szem előtt és ennek folytán különösen a numerikus számítás szigorúságára, könnyűségére és áttekinthetőségére helyez főszúlyt, mi nem mindig együttjár a számítás alapját tevő theoretikus gondolatmenetbe való legkönnyebb betekinthetőséggel. Ezért jobb szerettem volna, ha értekező más, gyakorlatilag bizonyára kisebb értékű, de a pályameghatározás elméletével szorosabb kapcsolatban álló munkára támaszkodik. Hogy e körülményt értekező is átértette, mi sem bizonyítja jobban, mint hogy az idéztem fejezetből kihagyta mindazon részeket, melyek az egész mű szelleménél még határozottabban rámutatnak a számoló eljárások lehető legczélszerűbb berendezésére. Végül pedig sajnálattal mellőztem azon matematikailag is érdekes eset tárgyalását, melyben a parabolikus pálya meghatározása több megoldást is enged meg.

Ha azonban tekintettel vagyunk arra, hogy a csillagászatnak annyira kiművelt ágában, mint az égi testek pályameghatározásában, némi önállóságra legfőlebb az juthat, ki a tárggyal folytonosan gyakorlatilag is foglalkozik, — mi értekezőről természetesen fel sem tételezhető — akkor a szóban forgó dolgozatot, melynek tárgyát pályázó értelmesen és átgondolva előadja, már a nagy ráköltött szorgalomra való tekintetből is elfogadandónak gondolom.

Kérem tehát a Tekintetes Bölcsészeti Kart, hogy „A csillagászat az ég titkainak kutatásával a vallásosságot terjeszti” jeligés pályamunkának a pályajutalmat odaitélni s ezt szerzőnek kiadatni méltóztassék.

Budapesten, 1896 április 25-én.

Dr. KÖVESLIGETHY RADÓ,
ny. rk. tanár.

A bölcsészeti kar által 1896-ra kitűzött pályakérdésre: „*Kivántatik valamely kőzetnek vagy ásványnak önálló vizsgálá-ton alapuló tudományos leírása*“, két pályamű érkezett be.

I. Az egyik „*Plurima cum subeant audita aut cognita nobis Pauca super refero*“ jeligével „*A higanyfakőércről*“ című 17 írott oldalas dolgozat; II. a másik „*Alma Mater*“ jeligével „*A nyitrai gránit petrographiai vizsgálata*“ című 17 írott oldalra terjedő munka 6 táblával.

Az I. pályamunka a kotterpataki higanyfakőérczen tett vizsgálatok eredményét adja. A szokásos előzetes vizsgálatok megejtése után meghatározza az ásvány fajsúlyát és közli annak kvalitatív analysisét, és igéri, hogy azt quantitative is meg fogja elemezni.

A II. pályamunka, *kőzettani dolgozat, mely az úgynevezett nyitrai, azaz zoborhegyi gránitot petrographiai szempontból vizsgálja meg*. Minekutánna szerző az e kőzetre vonatkozó meglevő gyér irodalmi adatokat adja, felsorolja e kőzetnek általa talált ásványos alkatrészeit, és pedig az Oligoklast, Biotitot, Kvarczot mint lényeges, Titanit, Pyrit, Magnetit, Apatit és Zirkont mint accessorikus alkatrészeket.

A methodusok, melyeket az egyes alkatrészek meghatározásánál alkalmazott, részben optikaiak, részben mikro-chemiaiak, sőt a kőzet egyes ásványfajait, specificus sulyaik szerint, nehéz folyadékok által igyekezett elválasztani.

A mikroszkopi vizsgálatot közönséges és poláros fényben eszközölte, sőt a Titanit, Zirkon, Apatit és Pyrit kristályalakjait is sikerült neki meghatároznia, melyeket exakt rajzokban is bemutat. I. tábla. A kőzet mikroszkópi képét öt (II—VI.) tábla rajzban adja.

A használt vizsgálati módszerek kifogástalanok, a megfigyelések pontosak, és minthogy ezen kőzetben a felsorolt accessorikus alkatrészek eddig ismeretlenek voltak, a munkát becsesnek kell neveznünk.

Minthogy az I. számú pályamunka tulajdonképen ásvány-chemiai, megítélésénél csak az ott közölt fajsúlymeghatározás és a kvalitatív elemzés jöhet tekintetbe, mert quantitative nem elemezte az ásványt. A talált fajsúly (4.5150) azonban

alacsonyabb, mint a higanyfakóérczeké szokott lenni, a mi az anyagnak idegen anyagokkal való fertőztetésére utal, a mit a minőleges elemzés is, mely „jelentékenyebb mennyiségű” kovasavat mutat ki, bizonyít. Ezen munka fontosabb új adatot nem szolgáltat, minek következtében nem ajánlható a díjazásra.

A II. számú pályamunka ellenben, mely exakt methodusok alapján a petrographiai téren új adatokhoz jutott, és ez által a tudományt is előbbre viszi, mint jeles munka érdekes a díjra.

Ez okoknál fogva az „*Alma Mater*” jeligés, „A nyitrai gránit petrographiai vizsgálata” című munkát a tek. bölcsészeti kar által kitűzött 50 frtos fővárosi pályadíjra érdemesnek ajánlom.

DR. KRENNER JÓZSEF,
az ásványtan ny. r. tanára.

DR. KOCH ANTAL,
a geol. és palaeont. ny. r. tanára.

A magyar nyelvészetből kitűzött pályakérdésre egy pályamunka érkezett, ily címmel: „*A régi magyar szórend.*” Jeligéje: „A sikernek fontos tényezője a kitartás.”

A szerző jól megválasztotta forrásait; csak a Dávid Istvánból vett idézetek iránt kellett volna bizalmatlanabbnak lennie. A tárgyra vonatkozó irodalmat elég jól ismeri, csak Kicska Emil értekezéseit nem használta föl, s azért ott, a hol a régi példák hangsúlyos szók után mutatják az igekötőt, nem veszi tekintetbe az „összefoglalás” kategóriáját.

Csekélyebb kifogások a következők: Szerinte (165. l.) ma nem lehetséges a tagadó névmásokkal ez a szórend: *abból soha ki nem állok.* — *Tulajdon magam* szerinte ép oly jelzős viszony, mint *én magam* vagy *ez a ház* (245. l.). — Itt-ott egy kissé terjengős az előadása és ismétlésekbe keveredik.

De általában szabatosan és tárgyilagosan adja elő fejtegetéseit s úgyszólván egészen elmerül a választott tárgyba.

Gyűjtése és fejtegetése nem is maradt haszon nélkül. Munkájában nem egy becses megfigyelés van, mely előmozdít-

hatja a szórend történeti fejlődésének nehéz problémáit. Legfontosabb az az eredmény, mely a munkának több helyén kitetszik s melyet a szerző is érdeme szerint méltat: hogy bizonyos megállapítható esetekben *a magyar szórend ma kevésbé szabad, kötöttebb, korlátozottabb, mint 300 évvel ezelőtt volt.* (Pl. ma az úgynevez. „positív“ kifejezésekre, minők: *mind, mindenkor, azonnal* stb., közvetlen a főhangsúlyos szó következik, a régibb nyelvben pedig közbül is állhatott egy-egy mondatrész.)

Összefoglalva ítéletünket, *a szerző nagy szorgalommal és jeles készséggel látott dolgához és becses tudományos eredményekre tett szert. Munkája mindenképen megérdemli a pályadíjjal való kitüntetését.*

Budapest, 1896 április 30.

DR. SIMONYI ZSIGMOND.

784. sz. „A régi magyar szórend“ című és „A sikernek fontos tényezője a kitartás“ jellegű pályamunka.

A pályamunka a XVI. és XVII. századi szórendnek a maival való egyezéseit és tőle való eltéréseit helyesen megválasztott források alapján tárgyalja. A első szakaszban a szerző a főhangsúlyos névszó helyével foglalkozik, s a magyar szórendnek Fogarasi-féle sarktételétől való eltéréseket vizsgálja és magyarázza. A második szakasz az igekötők szórendi szerepéről szól, a harmadik a mellékhangsúlyos részek, a negyedik a különféle jelzők, az ötödik a kötőszók elhelyezéséről, s végül a szerző az „is“ kötőszó sokat vitatott szórendi szerepének külön fejezetet szentel. A pályázó a kérdést helyesen fogta föl; munkája gonddal készült és gondolkodó főre vall. Nemcsak észreveszi és konstatálja az érdekesebb szórendi jelenségeket, hanem legtöbbször helyesen is magyarázza őket. Egyes kisebb tévedésein kívül mindössze csak azt találok általánosságban kifogásolandónak, hogy az esetleges idegen hatásokra nem volt kellő tekintettel. Különben a jóra való munkát jutalmazásra határozottan érdemesnek tartom.

Budapest, 1896 április 30.

DR. SZINYEI JÓZSEF,
ny. r. tanár.

A Margó-alapítványból másodszor kihirdetett összehasonlító boncztani jutalomtételre:

„Vizsgáltassék meg összehasonlító boncztani szempontból az egyetemi comparativ-anatomiai múzeum példányára, valamint saját készítmények után az emlős állatok táplálócsöve, különös tekintettel a gyomor és vakbél nagysági, alaki és szerkezeti viszonyaira. Az eredeti rajzokkal és méretábrákkal ellátott pályadolgozatok, valamint az ezekre vonatkozó készítmények a díj elnyerése esetén az állattani intézet tulajdonába mennek át.“ A kitűzött határidőig csak egy munka érkezett be „Glaukopis“ jelige alatt.

A pályamunka 72 negyedréti oldalra terjed, melyhez külön füzetben XI tábla, 52 rajzolt színes ábrával van mellékelve

A dolgozat a szerzőnek szorgalma, kitartása, ügyessége és a boncztani mérésekben való jártassága mellett tanuskodik. Mindenekelőtt felsorolja a tárgyra vonatkozó szakirodalmat, azután áttér az emlősök tápláló csövének a tárgyalására, s ennek minden egyes részét boncztani és élettani szempontból tudományosan és szabatosan adja elő; leírását a természet után rajzolt 52 színes ábrával illusztrálja s végre az átvizsgált tárgyakon megejtett mérések alapján nyert számadatokból egyes általánosabb tényeket, elveket is igyekszik megállapítani. Különben irálya elég jó, magyaros és világos, s a mellékelt nagyszámú ábrák mindannyian mesteri kézre vallanak.

Ezen jó oldalai daczára a munka nem egészen ment a hibáktól és fogyatkozásoktól. Főhibája, hogy a szerző a munkával nem adott a kérdésnek oly megoldást, a mely teljesen kielégítőnek, befejezettnek volna mondható. Egy másik, bár csekélyebb hibája, hogy oly állatokra is kiterjeszkedik, melyek (mint pld. a madarak, halak, rovarok stb.) a feladott pályakérdéshez szigorúan nem tartoznak. Ezek, és több más hasonló hibák miatt a munka jelen alakjában nem alkalmas a kinyomatásra.

Tekintve a pályázó dicséretes szorgalmát, ügyességét és képességét s dolgozatának sok jó oldalát, kivált a természet után készült gyönyörű ábrákat, valamint a nagy pontossággal megejtett méretadatok hosszú sorozatát, a „Glaukopis“ jeligés pályamunkát — ha bár nem bevégzett absolut-becsű — mégis a

jutalmazásra méltónak találom, a miért is szerzőjének a jutalomdíj kiadását melegen ajánlom.

Budapest, 1896 április 30.

DR. MARGÓ TIVADAR,

az állattan és összeh. boncztan ny. r. tanára.

A Margó-féle alaphól kiírt pályadíjra beérkezett „Glaukuppis“ jeligéjű dolgozat a kitűzött kérdésnek megfelelőleg: „Vizsgáltsék meg összehasonlító boncztani szempontból az egyetemi comparativ-anatomiai múzeum példányain, valamint saját készítmények után — az emlős állatok tápláló ürre, különös tekintettel a gyomor és vakbél nagysági, alak és szerkezeti viszonyaira“ — az emlősök különböző rendjei s alrendjeihez, családjaihoz, nemeihez és fajaihoz tartozó állatoknál nagy szorgalommal tett vizsgálatok adatait tartalmazza, a melyek illusztrációja egy külön füzetben 71 tábla gyönyörű rajzokkal szolgál. Eme rajzok a mint egyfelől arról tanúskodnak, hogy pályázó mily nagy gondot fordított a tápcső egyes részei alakulásának s jellegző változatainak a megfigyelésére, másfelől a mellett is bizonyítanak, hogy pályázónak formai érzéke van az ily jelenségek megfigyeléséhez. Igaz, hogy a tőle látott és megmért képleteket tüzetesen nem írja le s alaktanilag nem veti egybe, nevezetesen pedig az egyik emlős csoportból a másikba való átmeneti alakok fejtegetésébe nem bocsátkozik — holott egyes ilyen érdekes eseteket le is rajzolt; de tekintve, hogy ha pályázó ezt rendszeresen végezni akarta volna egy nagy monographia megírása lett volna szükséges, erre pedig bizonyára nem jutott volna ideje — pályázó csakis a legszembetűnőbb és legáltalánosabb mozzanatokat emelte ki dolgozatában ismert nevű tanférfiak és buvárok munkái után.

Mint hogy pályázó a Margó-féle díj alapeszméjének megfelelőleg az önálló tárgyas dolgozatokban való jártasságának, s ez eféle dolgozatokhoz szükséges kitartó buzgalomnak szép tanújeleit adja, a kitűzött díjra határozottan érdemesítette magát; a mely díj szolgáljon neki továbbra is buzdításul, hogy mihelyt ideje akad a pályadolgozatában közölt eseteket tüzetesebben le is írja.

DR. TÖRÖK AURÉL,

az embertan ny. r. tanára.

A BUDAPESTI

KIR. MAGYAR TUDOMÁNY-EGYETEMNEK

JUTALOMTÉTELEI

AZ 1896/97. TANÉVRE.

I. A hittudomány karéi.

1.

Apte conquirantur ac solide refutentur præcipue eorum argutiæ et argumentationes, qui Pentateuchum successu temporis a pluribus compositum esse volunt auctoribus.

Jutalma a Pasquich-alapból 80 frt.

2.

Adumbretur historia versionum hungaricarum s. Scripturæ, a primo conversionis Hungarorum ævo ad nostra usque tempora.

Jutalma a Pasquich-Fogarassy-alapból 80 frt.

3.

Adornetur dissertatio historica de vita et gestis Silvestri II. pontificis, consultis hunc in finem diligentius ejusdem epistolis.

Jutalma a Fogarassy-alapból 80 frt.

II. A jog- és államtudomány karéi.

A római jogból.

4.

A római jog tanai a szerződésekről, az institutiók s főleg a pandekták szerint, történeti s dogmatikai szempontból. Jutalma a Senger Katalin-alapból 260 frt.

Az egyházi jogból.

(Harmadszor.)

5.

Az egyházi házasság vonatkozása a polgári házassághoz, különösen a házasságkötés módját illetőleg. Jutalma a Pasquich-alapból 210 frt.

A polgári törvénykezésből.

(Negyedszer.)

6.

Fejtsék ki a contumacia tana.

Jutalma a Senger Katalin-alapból 260 frt.

A magyar magánjogból.

7.

Mely intézkedései az osztrák polgári törvénykönyvnek azok, melyek az országbirói értekezlet 21. és 159. szakaszai által hatályukban fentartottaknak tekintendők?

Jutalma a Schwartner-alapból 360 forint.

A magyar jogtörténetből.

8.

Az örökös főrendiség eredete Magyarországon.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

A közigazgatási jogból.

9.

A régi (1848 előtti) magyar vármegyei önkormányzati rendszer, összehasonlítva az angol grófsági békebirói önkormányzati rendszerrel.

Jutalma a Pasquich-alapból 140 ft.

A közgazdaságtanból.

10.

A közgazdaságtan módszereinek ismertetése.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 ft.

III. Az orvostudomány karéi.

A boncztanból.

11.

Tanulmányoztassanak és irassanak le a mellvezető (ductus thoracicus) anatómiai viszonyai injectiós és borszeszes készítményeken. A beadandó készítmények az I. boncztani intézet tulajdonát képezik.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 ft.

Vizsgáltassanak meg és irassanak le az ízületi üregek és a nyálkatömlők befeeszkendések alapján. A készítmények a II. boncztani intézetéi maradnak.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 ft.

Szülészet- és nőgyógyászatból.

12.

(Másodszor.)

Vizsgáltassanak a hüvely és méh mikroorganizmusai klinikai jelentőségük tekintetéből ép és kóros viszonyok között.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 ft.

Szemészetből.

(Másodszor.)

13.

Az atropinos kötőhártyalob (conjunctivitis atropinica)

kórokának tanulmányozása, szövettani vizsgálatok, a kórképnek jellemzése és betegészlelés alapján.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

Élet- és körvegytanból.

(Másodszor.)

14.

Vizsgáltassanak és állapíttassanak meg azon eljárások, melyek segítségével a czukornak kis mennyisége a vizelet többi szénhydrátjaitól és egyéb redukáló anyagaitól elkülöníthető és azok mellett rövid úton felismerhető.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

Belgyógyászatból.

15.

A központi és körzeti bénulások fogalma és symptomatológiája.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

Élettanból.

16.

Megvizsgálendő a hasnyálmirigy változása működés közben az újabb vizsgálati eljárások felhasználásával.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

A kórszövettanból.

17.

Miért lágyulnak el a festékekkel bőven megrakott nyirok mirigyek.

Jutalma az Arányi-alapból 60 frt.

A rekeszizom kórbonczatani és kórszövetteni elváltozása heveny és idült betegségekben.

Jutalma az Arányi-alapból 60 frt.

(Másodszor.)

Makro- és mikroszkopikus alapon fejtegettessék, lehetőleg kórbonecztnai észlelések belevonásával is, a retrograd-metastasisok kérdése.

Jutalma az Arányi-alapból 60 ft.

18.

Vizsgáltassanak a gonococcusok tenyésztési módszerei diagnostikai értékükre nézve.

Jutalma az Arányi-alapból 60 ft.

A *Senger Katalin* alapítványból díjazandó jutalomtétélek a következők:

A szemészetből.

(Negyedszer. Meghosszabbítás.)

19.

Adassanak elő a glaucoma tüneti változásai mikroszkopos készítmények kíséretében.

Jutalma 260 ft.

Határidő: 1897 márczius 31.

Közegészségstanból.

(Másodszor. Meghosszabbítás.)

20.

Cholera-bacterium magatartása a talajban.

Jutalma 260 ft.

Határidő: 1898 márczius 31.

Bőrkórtanból.

(Másodszor. Meghosszabbítás.)

21.

Vizsgáltassanak a bőr beidegzési viszonyai a leggyakrabban előforduló bőrbántalmakban, tekintettel a tapintás, fájdalom és hőérzés elváltozásaira, a bőr-reflexek magatartásaira és a trophicus viszonyokra.

Jutalma 260 ft.

Határidő: 1897 márczius 31.

Gyógyszertanból.

22.

Fejtsék ki önálló vizsgálatok alapján, vajjon a helybeli érzéstelenítő szerek mily szöveti változásokat okoznak az érző idegvégkészülékekben? Rajzok és készítmények melléklendők.

Jutalma 260 ft.

Határidő: 1897 márczius 31.

Kórboncztanból.

23.

Irassék le az eudoarteritis chronica deformans kórboncz-tani és kórszövettani vizsgálatok alapján. Készítmények csatolandók.

Jutalma 260 ft.

Határidő: 1898 márczius 31.

Törvénytörvényészeki orvostanból.

24.

Az 1882-től 1896. év végéig terjedő 15 évre állíttassék egybe a Budapesten végzett hivatalos bonczolások általános statisztikája; dolgoztassék ki külön-külön a hirtelen halálesetek, egészségrendőri bonczolatok és erőszakos halálnemek részletes statisztikája, s utóbbi alapján tanulmányoztassék a halálokok és halálnemek szerint az okbeli viszony az erőszakos halálnemek szaporodása és Budapest fejlődési viszonyai között.

A dolgozat anyagául a k. t. egyetemi törvényészeki orvostani intézet irattára veendő.

Jutalma 260 ft.

Határidő: 1898 márczius 31.

IV. A bölcsészettudomány karéi**Magyarország történetéből.**

(Harmadszor kitűzve.)

25.

Kivántatik Magyarország története hazai és külföldi kútfoinek ismertetése és bírálata 1526-tól 1606-ig.

Határidő: 1896 október 31.

Jutalma a Schwartner-alapból 360 ft.

(Harmadszor kitűzve.)

26.

Kivántatik Magyarország története hazai és külföldi kút-
főinek ismertetése és bírálata 1607-től 1711-ig.

Határidő: 1896 deczember 31.

Jutalma a Schwartner-alapból 360 frt.

A magyar művelődéstörténetből.

(Másodszor kitűzve.)

27.

Városaink műveltsége anyagi, erkölcsi és szellemi tekintetben, 1301—1490-ig.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

A chemiából.

28.

Vizsgáltassék meg az ammonium-chloridoldat hatása az ezüstcyanatra közönséges hőfokon, és állapítassék meg, hogy e reakcióban miféle termények képződnek.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

Az ó-kori egyetemes történelemből.

(Harmadszor kitűzve.)

29.

Állíttassanak össze mindazok az adatok, melyek a panon-
niai városok V—IX. századi történetére vonatkoznak.

Jutalma az Pasquich-alapból 70 frt.

Az ó-kori görög történelemből.

30.

A nem-írott törvények (*ἀγραφοι νόμοι*) az athéni állam-
életben.

Jutalma az Pasquich-alapból 70 frt.

Az új-kori egyetemes történelemből.

31.

A fényűzés törvénye.

Jutalma az Pasquich-alapból 70 frt.

A földrajzból.

(Másodszor kitűzve.)

32.

Vizsgáltassék meg Sterneck R. Magyarorszáiban eszközölt ingamegfigyelései alapján: az összefüggés a nehézségi gyorsulás és a talaj geológiai szerkezete között, különös tekintettel a Balaton északi részére.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

A classica-philológiából.

(Másodszor kitűzve.)

33.

A tulajdonnév kérdése. Nevezetesen: micsoda alapot s micsoda szokást látunk a görögöknél, rómaiaknál és magunknál a családok, személyek és helységek elnevezésében?

Jutalma a fővárosi alapból 50 frt.

A görög irodalomból.

34.

Homeros és a Kalevala egybehasonlítása.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

A római irodalomból.

35.

Herondas és a görög meg római mimus.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

A magyar irodalomból.

36.

Kivántatik mindazon helyek pontos egybeállítása és tárgyalása, melyek Kazinczy eddig kiadott leveleiben a görög és római classicusokra vonatkoznak.

Jutalma a fővárosi alapból 50 frt.

Az ugor összehasonlító nyelvészetből.

(Másodszor kitűzve.)

37.

Kivántatik a finn, mordvin és cseremisz nyelv egymáshoz való viszonyának megállapítása hangalakjuk, grammatikájuk, eredeti és átvett szókincsük egyezéseinek és eltéréseinek tüzetes kimutatása alapján.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

A német nyelvészetből.

38.

Valamely magyarországi német nyelvjárásnak tudományos tárgyalása.

Jutalma a fővárosi alapból 50 frt.

A kísérleti természetтанból.

(Másodszor kitűzve.)

39.

Kivántatik a fővárosban közhasználatban levő fényforrások (u. m. gázégők, villamos lámpák stb.) photometriai összehasonlítása, színezetük figyelembe vételével.

Jutalma a Pasquich-alapból 70 frt.

Az állattanból.

(Másodszor kitűzve.)

40.

Kivántatik a Budapest környékén élő Pulmonata csigák főbb alakjai himnős ivarkészülékének önálló vizsgálatokon alapuló összehasonlító bonczatani leírása.

Az eredeti rajzokkal és boncztani készítményekkel ellátott pályadolgozatok — a díj elnyerése esetén — az állattani intézet tulajdonába mennek át.

Jutalma az Arenstein-alapból 50 frt.

A dolgozatok benyújtásának határideje 1897 márcz. hó 31.

Az embertanból.

41.

Határozottassanak meg az emberi agyüreg (cavum cranii) nagyságának, valamint az agy három dimensionális méretének ingadozásai a föld összes emberfajtáira vonatkozólag; állíttassanak fel egységes alapelven méreti csoportok, a melyek szerint az egyes emberfajtákat jellemző típusok rendszeresen megállapíthatók. A díjjal kitüntetett pályamű az embertani intézet tulajdonába megy át.

Jutalma az Arenstein-alapból 50 frt.

Nyílt pályázat az állattanból.

(Másodszor hirdetve.)

42.

Kivántatik valamely, a tudományos állattan körébe tartozó önálló vizsgálat tervezete, melyben úgy a vizsgálandó tárgy, mint a vizsgálat tudományos célja s a vizsgálati módszerek kijelöltessenek.

A tervezet névaláírással 1896. évi október hó 15-ig az egyetemi irodába nyújtandó be.

A pályázók közül a vizsgálat kivitelével az bizatik meg, kinek tervezete a legjobb, vizsgálatait pedig a tudományegyetem zoologiai és comp. anatomiai intézetben végezheti s ezeknek eredményét tudományos értekezés alakjában egybe állítva, 1897. évi márcz. 15-ig nyújtja be s jutalmat nyer, ha dolgozata jó.

Jutalma a Margó-alapból 100 frt.

E pályázat módjára nézve, a 4., 5. és 6. alatti szakaszok kivételével, a rendes pályázati szabályok érvényesek.

Nyílt pályázat a növénytanból.

(Harmadszor hirdetve.)

43.

Kivántatik valamely, a tudományos növénytan körébe tartozó önálló vizsgálat tervezete, melyben úgy a vizsgálandó tárgy, mint a vizsgálat tudományos célja s a vizsgálati módszerek kijelöltessenek.

A tervezet névaláírással 1896. évi október 15-éig az egyetemi irodába nyújtandó be.

A pályázók közül a vizsgálat kivitelével az bizatik meg, kinek tervezete a legjobb, vizsgálatait pedig a tudományegyetem növénytani intézetében végezheti s ezeknek eredményét tudományos értekezés alakjában egybeállítva, 1897. évi márcz. 15-én nyújtja be s jutalmat nyer, ha dolgozata jó.

Jutalma a Margó-alapból 150 ft.

E pályázat módjára nézve, a 4., 5. és 6. alatti szakaszok kivételével, a rendes pályázati szabályok érvényesek.

Nyílt pályázat a vegytanból.

44.

Kivántatik valamely, az általános chemia körébe tartozó önálló, kísérleti vizsgálat tervezete, melyben a vizsgálat tárgya, annak tudományos célja és a cél elérését követendő módszerek ki vannak jelölve.

A tervezet névaláírással az 1896. évi október 15-ig az egyetemi irodába nyújtandó be. A pályázók közül a vizsgálat kivitelével az bizatik meg, kinek a tervezete legjobb. A megbízott vizsgálatait a tudományegyetem valamelyik chemiai intézetében végezheti, ezeknek eredményét értekezés alakjában egybeállítva, 1897. évi márczius 31-én nyújtja be és jutalmat nyer, ha dolgozata a bírálat alapján, jónak bizonyul be.

Jutalma a Than-féle alapból 300 ft.

E pályázat módjára nézve, a 6-ik szakasz kivételével, a rendes egyetemi pályázatok szabályai érvényesek.

Pályázati szabályok.

1. A 7., 25. és 26. szám alatti jutalomtételek kivételével, melyekért bárki versenyezhet, a többiekre csak budapesti tudom. egyetemi hallgatók pályázhatnak, és pedig a 4., 6., 19., 20., 21., 22., 23. és 24. számuaknál olyanok is, kik a pályakérdés kihirdetésekor még be voltak írva.

2. Az 1., 2. és 3. szám alatti jutalomtételért pályázhatnak latin vagy magyar, a 7., 25., és 26. szám alattira latin vagy magyar, vagy német, vagy franczia, a többiekre egyedül magyar nyelven.

3. A pályairatok 1897. márczius 31-ig az egyetemi központi irodában nyújtandók be. A hol más a benyújtási határidő, az a pályakérdésnél meg van említve. A jutalmak 1897. május 13-án, mint a kir. tud. egyetem újjáalakítása emlékének ünneplésére kitűzött napon, adatnak ki az egyetem ünnepélyes közülésében. Beadott pályaművek a pályázat elintézése előtt vissza nem adatnak.

4. A pályairatok negyedréthben, tisztán (a 7., 25. és 26. szám alatti jutalomra készülők idegen kézzel is) írva, lapszámozva, kötve legyenek.

5. A szerző nevét és állását, illetőleg egyetemi tanszakát tartalmazó pecsétés levelen ugyanazon jelige álljon, mely a pályamű homlokán olvasható. Álnevű pályaművek nem díjaztatnak.

6. A jutalom a viszonylag legjobb munkának csak azon esetben adatik ki, ha az magában véve is díjra méltónak találtatik. Egyszerű fordítások vagy plágiumok a pályázásból kizárvák.

7. Rendszerint pályadíjat csak egyes dolgozó nyerhet el, a mennyiben azonban a pályakérdést kitűző kar többek közreműködését is helyén levőnek találná, a díj ezeknek is kiadatik.

8. A pályairatok a szerzőé maradnak, azok kéziratai az illető kar levéltárában eltéttetnek.

Budapest, 1896. évi május hó 13-án.

Királyi magyar tud. egyetemi központi iroda.

